

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra ústavního a evropského práva

Diplomová práce

KOMPARACE INSTITUTU OBČANSTVÍ V ČESKÉ A FRANCOUZSKÉ
PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

Klára Surovcová

Plzeň, 2014

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra ústavního a evropského práva

Diplomová práce

KOMPARACE INSTITUTU OBČANSTVÍ V ČESKÉ A FRANCOUZSKÉ
PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

Klára Surovcová

Vedoucí práce: JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Plzeň, 2014

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Komparace institutu občanství v české a ve francouzské právní úpravě“ vypracovala samostatně a na základě pramenů uvedených v seznamu literatury, internetových zdrojů a dokumentů.

V Plzni, 29. 3. 2014

Klára Surovcová

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	POJEM OBČANSTVÍ, JEHO VÝZNAM A VÝVOJ.....	3
2.1	POJEM OBČANSTVÍ.....	3
2.2	VÝZNAM OBČANSTVÍ.....	5
3	NABÝVÁNÍ A POZBÝVÁNÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ.....	6
3.1	NABÝVÁNÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ.....	6
3.1.1	<i>Nabytí státního občanství narozením</i>	7
3.1.2	<i>Nabytí státního občanství určením otcovství</i>	9
3.1.3	<i>Nabytí státního občanství osvojením</i>	11
3.1.4	<i>Nabytí státního občanství nalezením</i>	14
3.1.5	<i>Nabytí státního občanství prohlášením</i>	14
3.1.6	<i>Nabytí státního občanství udělením</i>	17
3.2	ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ	31
3.3	POZBÝVÁNÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ	34
4	DVOJÍ STÁTNÍ OBČANSTVÍ A OSOBY BEZ STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI	40
4.1	DVOJÍ A VÍCENÁSOBNÉ STÁTNÍ OBČANSTVÍ	40
4.2	OSOBY BEZ STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI – BEZDOMOVCI, APATRIDÉ, APOLITÉ	42
5	POSTAVENÍ CIZINCŮ A POSKYTNUTÍ AZYLU	45
5.1	CIZINCI A JEJICH POSTAVENÍ.....	45
5.2	UPRCHLÍCTVÍ A AZYL	47
6	OBČANSTVÍ EVROPSKÉ UNIE	50
6.1	VZNIK OBČANSTVÍ EU A JEHO PROVÁZANOST S OBČANSTVÍMI ČLENSKÝCH STÁTŮ	50
6.2	PRÁVA OBČANŮ EVROPSKÉ UNIE	53
6.2.1	<i>Politická práva</i>	53
6.2.2	<i>Právo na diplomatickou a konzulární ochranu</i>	58
6.2.3	<i>Práva hospodářská</i>	59
7	ZÁVĚR	66
	SUMMARY	68
	SEZNAM POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY	69
	SEZNAM ZKRATEK	74

1 ÚVOD

Cílem této diplomové práce je přiblížit čtenáři institut státního občanství dle současné české a francouzské právní úpravy. Toto komparativní téma jsem si vybrala zkrze své frankofoní tendence a tato práce byla další příležitostí k proniknutí do francouzského právního myšlení. Diplomová práce bude rozdělena do pěti kapitol.

Srdcem této práce bude kapitola o nabytí státního občanství s konkrétnějším zaměřením na naturalizaci v užším slova smyslu. Zároveň hodlám učinit stručné exkurzy do souvisejících problematik bezdomovectví, dvojího občanství, právního postavení cizinců, azylu a v neposlední řadě občanství Evropské unie, které by mělo dotvořit vnímání občanství jako celku.

V začátku práce se pokusím o vymezení pojmu státního občanství, což je úkolem nikterak jednoduchým, jak by se nezasvěcenému mohlo zdát, jelikož zachycení pojmu občanství je pro jeho kontinuitu velice obtížné. Vysvětlím rozdílnost pojmů státní příslušnosti a státního občanství.

Poté bude následovat hlavní kapitola o nabytí a pozbytí občanství. Popíšu jednotlivé možné způsoby nabytí počínaje narozením, určením otcovství, osvojením, prohlášením, nalezením a konče udělením. U nabytí občanství udělením se zaměřím na konkrétní podmínky, které je žadatel nucen splnit a srovnám samotný proces od podání žádosti až po samotné udělení. Dále bude následovat vymezení možností pozbytí občanství, a co nového do této problematiky vnesla nová právní úprava a s ohledem na úpravu francouzskou za jakých okolností je možné pozbytí francouzské státní občanství nezávisle na vůli dotyčného.

Naváží problematikou bezdomovectví a dvojího či vícenásobného občanství. Objasním, který z těchto jevů je považován za nežádoucí, popřípadě, co to s sebou přináší za problémy. Uvedu, jak dochází ke vzniku těchto skutečností a také jak se jim dá zamezit.

Pokračovat budu kapitolou zabývající se postavením cizinců, azylantů a uprchlíků. Tuto kapitolu jsem se rozhodla uvést vzhledem k tomu, že obyvatelstvo státu netvoří čistě jen jeho občané. Na území států se pohybují právě často cizinci, kterým jsou svěřena taková práva, která vyplývají z konkrétních cizineckých režimů, které následně popíši a vysvětlím. To doplním o srovnání azylu a uprchlictví, jaká jsou práva a postavení osob na území cizího státu, když je jim poskytnut statut azylanta či uprchlíka.

Na konec se hodlám zabývat občanstvím Evropské unie. Vymezím, co pro občana

členského státu znamená být navíc občanem Unie a co to s sebou nese za výhody či nevýhody. Zásadní část této kapitoly bude také to, o jaká práva je občan Unie obohacen. Budu se zabývat také tím, jestli samotné občanství Unie může mít vliv na občanství členského státu.

2 POJEM OBČANSTVÍ, JEHO VÝZNAM A VÝVOJ

2.1 Pojem občanství

Základním prvkem moderního státu je jeho státní území, státní moc a v neposlední řadě také jeho státní občané. Státní občané jsou považováni za souhrn lidí, kteří náleží ke státu a kteří mají nárok na státní moc. Na jedné straně jsou tedy subjektem státní moci a na straně druhé jsou předmětem jeho činnosti.¹ Stát, který by neměl občany, postrádá význam. Státní občanství je pojem, jehož definice působí problémy jak na úrovni mezinárodní, tak v rámci vnitrostátních právních řádů jednotlivých států. Ve většině států, včetně České republiky a Francie, je státní občanství dokonce prosto jakékoli legální definice. Státy se spokojují s obecnou definicí, kdy je na občanství názíráno jako na právní vztah mezi jedincem a státem, jehož obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti. Důvodem takového stavu je neustálý vývoj tohoto institutu.

V roce 1955 Mezinárodní soudní dvůr dospěl k přelomové definici tohoto pojmu v rámci rozhodnutí v případě *Nottbohm*²: „Podle praxe států, arbitrážních i soudních rozhodnutí a názoru odborníků, je občanství právní pouto (svazek), jehož základem je společenská příslušnost, skutečné spojení existence, zájmů, a citů spolu

---

¹ Podle teorie Georga Jellinka.

² Jednalo se o případ Friedricha Nottebohma, který se narodil v r. 1881 jako občan Německa. V roce 1905 se přestěhoval do Guatemaly, kde trvale pobýval a kde si také založil svůj obchodní podnik. Byl i nadále občanem Německa a udržoval s ním i obchodní styky. V r. 1938 odejel do Lichtenštejnska a o rok později 10. října žádá tamtéž o udělení občanství. V souvislosti s ekonomickou investicí mu je přiznáno státní občanství Lichtenštejnska a to bez jakékoli jiné užší vazby na tento stát. Jedinou vazbou bylo, že zde žil Friedrichův bratr. Běžný postup navíc vyžaduje nejméně 3 roky trvalého pobytu na území Lichtenštejnska. K nabytí lichtenštejnského občanství dochází 20. října 1939 tedy pouhých jedenáct dní od podání jeho žádosti, po kterém následuje složení věrnostního slibu a přijetí občanství Lichtenštejnska. Podle tehdejší německé právní úpravy dochází k pozbytí občanství Německé říše. Následuje návrat do Guatemaly, kde je v r. 1943 zatčen skrze své německé občanství, tedy občanství nepřátelského státu, a vydán do USA, kde je zadržován do konce války. S tímto však je spojeno propadnutí jeho majetku. Po skončení II. světové války panu Nottebohmovi není umožněno se vrátit do Guatemaly a proto se odebírá do Lichtenštejnska, které žalobou v r. 1951 napadá postup Guatemaly vůči panu Nottebohmovi, kterého Lichtenštejnsko považovalo za svého občana a proto má za to, že se s dotyčným mělo jednat jako s občanem Lichtenštejnska, občanem neutrálního státu, a nikoliv jako s občanem Německa. V očích Lichtenštejnska Guatemala porušila mezinárodní právo. Guatemala ale tento pohled nesdílěla a pana Nottebohma nepovažovala za lichtenštejnského občana kvůli neexistující vazbě na tento stát a tudíž občanství tohoto státu odmítla respektovat. Podle ní pan Nottebohm žádal o lichtenštejnské občanství zcela zjištěně. Mezinárodní soudní dvůr stanovil, že každý stát má právo si otázku udělování státního občanství upravit sám prostřednictvím vnitrostátních právních předpisů, ale to jestli takové občanství bude hodno repektu na poli mezinárodního práva je již otázkou právě mezinárodního práva. Soud státní občanství definoval, jako právní svazek, jehož základem je sociální skutečnost přimknutí, skutečné spojení existence, zájmů a pocitů spolu s existencí vzájemných práv a povinností. V tomto případě soud zhladal vztah mezi Lichtenštejnskem a Friedrichem Nottebohmem jako velice slabý a tedy Guatemala nebyla nucena uznat nabytí občanství Lichtenštejnska panem Nottebohmem.

s existencí recipročních práv a povinností.“³ Toto pojetí potrhlo fakt, že musí jít o užší faktický vztah (*genuine and effective link*)⁴, který by spočíval v tomto případě například v rodinných vazbách vůči občanům daného státu či v trvalém bydlišti na jeho území po danou dobu.⁵ V České republice se k relevantní definici státního občanství také dobral Ústavní soud ČR v roce 1994 ve svém nálezu č. 207/1994 Sb., kde jej definoval jako: „Časově trvalý, místně neomezený právní vztah fyzické osoby a státu, který je proti vůli fyzické osoby zpravidla nezrušitelný, na jehož základě vznikají jeho subjektům vzájemná práva a povinnosti.“⁶

Těmito právy je zejména myšleno právo na ochranu ze strany státu na jeho území i mimo ně, právo pobytu na jeho území s nemožností být vypovězen a právo účasti na jeho správě veřejných záležitostí. Naopak povinnostmi, jim odpovídajícím, jsou zachování věrnosti státu, závazek k jeho obraně, výkon určitých funkcí, ke kterým je povolán a dodržování právních předpisů i mimo jeho území. Česká právní teorie nám ovšem odhaluje vedle pojmu státního občanství pojem státní příslušnosti, který vzhledem ke vztahu ke státnímu občanství, je pojmem širším. Nejen, že je do něj zahrnován vztah osob fyzických, ale také osob právnických, letadel a lodí k danému státu. Toto je však jen teorie. Ve skutečnosti je legální pojem „státní občanství“ užíváno např.: v zákonech upravujících státní občanství, ale v jiných zákonech se hovoří, jako je tomu v např. v trestním zákoníku, konkrétně třeba v § 6 zabývajícím se zásadou personality, o „osobách bez státní příslušnosti“.

Ve francouzské právní úpravě rozlišení a porozumění pojmů občanství (*citoyenneté*) a státní příslušnosti (*nationalité*), je zejména na evropské úrovni obtížné. Tato snadno zaměnitelná slova vyjadřují velice odlišné pojmy a brání tak porozumění a vyčlenění občanství ze státní příslušnosti. Pro pojem občanství nenalzáme ve francouzském právním řádu žádnou legální definici. Spokojuje se s obecným vymezením, že jde o trvalý právní svazek mezi jednotlivcem a určitým státem, z něhož

---

³ Rozsudek MSD *Nottebohm Case*, Lichtenstein vs. Guatemala. Second Phase, I. C. J. Reports, 1955.

⁴ FILIP, J. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva, 2. doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 25.

⁵ EMMERT, F. Česká republika a dvojí občanství, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 3

⁶ Nález Ústavního soudu České republiky ve věci návrhu na zrušení § 6, 11, § 12 odst. 3, § 18 odst. 1 písm. a), c) a § 18a písm. a), b) zákona České národní rady č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění zákona č. 272/1993 Sb.

plynou jak povinnosti, tak práva a to v první řadě občanská a politická.⁷ Slovník mezinárodního práva veřejného definuje státní příslušnost (*nationalité*) jako právní vazbu mezi určitým státem a fyzickou osobou, právnickou osobou, určitým objektem či jiným statkem. Oba dva tyto termíny, tedy jak *citoyenneté* tak *nationalité* jsou často užívány jako synonyma, ale nemusí nutně definovat zcela totožné vztahy ke státu.⁸

2.2 Význam občanství

Pojem občanství lze vnímat z několika hledisek. Rozlišuje se pojetí občanství jako určitého statusu, právního vztahu nebo dokonce subjektivního veřejného práva. Chápeme – li občanství jako status, jedná se o právní stav fyzické osoby, jehož obsahem jsou určitá práva a povinnosti. Není však rozhodné o jaká práva a povinnosti jde, jelikož mohou podléhat stálým změnám a to bez ohledu na vůli jedince. Tedy to, že jedinec má tato práva a povinnosti je proto, že v takovém stavu je. Při vymezení občanství jako právního vztahu se vychází se společenskosmluvních teorií, kde chápeme tento vztah jako poměr státu k jedinci a naopak, kde se klade důraz na jejich vzájemná práva a povinnosti. Je třeba zmínit, že tento přístup je uplatňován ve Francii. Kromě rozlišení občanství právního jako statusu či vztahu je na místě otázka, zda existuje právní nárok na občanství. Tedy, jestli lze definovat občanství jako subjektivní veřejné právo. V případě, že přistoupíme na možnost, že jde o subjektivní veřejné právo, je třeba si uvědomit 3 základní prvky tohoto práva, a to právo na získání občanství, právo na ochranu před jeho svévolným zbavením a právo na jeho změnu.⁹

V praxi je však rozpoznatelné hlavně to, že institut státního občanství nás nechá rozlišit jedince, kteří jsou na určitém území nadáni nejvyšší mírou práv a svobod.¹⁰ Jak si níže zmíníme, je rozdíl být cizinec, uprchlík, azylant, bezdomovec, nebo občan a tento rozdíl nalézáme zejména právě v možnostech, které jim stanovuje konkrétní stát na svém území.

---

⁷ Chistian Fabry. *nationalite64. La lettre de la citoyenneté*. [online]. 24. 2. 2014 [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://www.lettredelacitoyennete.org/nationalite64.htm>

⁸ SALMON, J. *Dictionnaire de droit international public*. Bruxelles: Bruylant, 2001,

⁹ KUBEČKOVÁ, M., *Občanství EU a vybrané aspekty jeho vlivu na ČR*, studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2010, s. 14.

¹⁰ ŠIMÍČEK, V., MOLEK, P., *Udělování státního občanství - na cestě od milosti státu k soudně přezkoumatelnému správnímu uvážení*. *Právník*, Praha: Academia, 2005, Roč. 144, č. 2, s. 137-156.

3 NABÝVÁNÍ A POZBYVÁNÍ STÁTNÍHO OBČANSTVÍ

3.1 Nabývání státního občanství

Podmínky nabývání státního občanství si upravuje každý stát samostatně ve svých vnitrostátních právních předpisech ovšem tak, aby neporušil stejné právo jiného státu, což vyplývá ze zásady svrchované rovnosti. Tato volnost vnitřní úpravy skýtá jistá omezení vyplývající z pravidel mezinárodního práva.¹¹ Konkrétně Haagská úmluva o některých otázkách střetů zákonů o státním občanství z roku 1930 stanovuje: *Je věcí každého státu stanovit svým zákonodárstvím, kdo jsou jeho občané. Toto zákonodárství musí být uznáno jinými státy za podmínky, že je v souladu s mezinárodními úmluvami v oboru státního občanství.*¹² Státy obvykle pro úpravu tohoto institutu volí formu samostatného zákona.

¹³ V rámci těchto zákonů nalézáme různorodé způsoby nabývání státního občanství. Jsou to zejména narození, legitimace, sňatek, naturalizace, ale pak také reintegrace, způsob ipso facto, změna státního území či opce.¹⁴

Jan Filip vymežil ve své publikaci Vybrané kapitoly z ústavního práva¹⁵ dělení způsobu nabývání státního občanství podle právně relevantních důvodů:

- ze zákona/ ex lege nebo
- z mezinárodní smlouvy/ ex contractu;¹⁶
- z určené právní skutečnosti/ ex necessitate legis, jedná se např. o narození na území státu – (*ius soli*) nebo narození občanům určitého státu (*ius sanguinis*), taktéž může jít o zahrnutí do žádosti rodičů nebo z uzavření sňatku;¹⁷
- z projevu vůle budoucího občana (opce, prohlášení)

---

¹¹ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 139.

¹² Podle čl. 1 Haagské úmluvy o jistých otázkách střetů zákonů o státním občanství z roku 1930, která, ač nikdy nevstoupila v platnost, je pokládána za shrnutí mezinárodního obyčejového práva.

¹³ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 4

¹⁴ ČERNÝ, V., VALÁŠEK, M. *České státní občanství: ucelený výklad právních předpisů upravujících státní občanství České republiky v návaznosti na státní občanství ČSR, ČSSR a ČSFR*. Praha: Linde Praha a.s., 1996, s. 17.

¹⁵ FILIP, J. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Brno: Masarykova Univerzita, 2004, s. 36.

¹⁶ Dělo se tak zejména po 1. a 2. světové válce

¹⁷ Automatická změna státního občanství vyplývající z pouhého uzavření sňatku je dnes spíše výjimečný bez předchozí žádosti.

- z projevu vůle státu (udělené na žádost, navrácení občanství, rehabilitace)

Další možné členění vychází ze skutečnosti, na které je nabytí státního občanství závislé:

- originární, kdy jedinec se stane občanem daného státu přímo a ne v návaznosti na státní příslušnost někoho jiného. (udělení, znovuuudělení, nalezení a území, prohlášení)
- derivativní, kdy jedinec se stává občanem daného státu právě v návaznosti na státní příslušnost nějakého jiného jedince (narození, osvojení, uznání otcovství, zahrnutí do žádosti o udělení).

Nabývání státního občanství v ČR je upraveno zákonem č. 186/ 2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů, dále jen jako ZSO, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014, a který tímto zrušil zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů, ve znění pozdějších předpisů. Ve Francii je tato úprava svěřena občanskému zákoníku, tedy Code civil – dále zmiňován jako CC, v II. a III. kapitole I. hlavy O státním občanství (*De la nationalité française*). Dříve bylo státní občanství upraveno v samostatném zákoně o francouzském státním občanství (*Code de la nationalité française*), který byl zrušen ke dni 23. července 1993.

3.1.1 Nabytí státního občanství narozením

Z titulu narození nabývá státního občanství valná většina lidstva. Také mnoho z těchto osob, již takto nabyté občanství v průběhu svého života nezmění. Tímto způsobem se nabývá občanství nehledě na vůli jednotlivce. V rámci tohoto způsobu nabytí státního občanství rozlišujeme dva principy *ius sanguinis* a *ius soli*. *Ius sanguinis* je latinský výraz pro právo krve, kdy státní občanství nabývá dítě po svých rodičích nezávisle na místě, kde se narodilo. Jeho protikladem je princip *ius soli* tzv. právo země, kdy se státní občanství nabývá podle státu, na jehož území se dítě narodilo. Často se ve vnitrostátních právních řádech jednotlivých států využívá kombinace obou těchto principů, ale existují i státy u nichž nalezneme výlučné použití pouze jednoho z nich. Ve státech střední a východní Evropy, jakož i v Japonsku a Izraeli dominuje princip *ius sanguinis*. V Austrálii,

Itálii, Kanadě, Spojených státech amerických, Velké Británii, Španělsku se uplatňuje *ius soli* a ve státech latinské Ameriky dokonce ve výhradní formě.¹⁸

V České republice se využívá obou principů, avšak tím převažujícím je *ius sanguinis*. Dle ZSO § 4 „Dítě nabývá státní občanství České republiky narozením, je-li v den jeho narození alespoň jeden z rodičů státním občanem České republiky.“ Je třeba dodat, že místo, kde se dítě narodilo a také skutečnost, že na základě cizího státního předpisu nabude zároveň ještě jiného státního občanství, nabytí Českého státního občanství nijak neovlivní. Je zde tedy uplatněna zásada *ius sanguinis*. Podle § 5 ZSO je možné narozením nabytí státní občanství České republiky, pokud jde o dítě, jež se narodí na území ČR a pokud by se bez nabytí občanství ČR stalo apolitou, tedy osobou bez jakéhokoli státní příslušnosti. Musí tedy platit, že oba jeho rodiče jsou apolité a nejméně jeden z nich má na území ČR ke dni narození dítěte povolen pobyt na déle než 90 dní. V tomto případě jde o uplatnění *ius soli*, avšak ve velmi omezené míře. Toto ustanovení je výrazem souladu zákona o státním občanství s Úmluvou o omezení případů bezdomovectví a s Evropskou úmluvou o státním občanství, kde je uvedeno že: „ je třeba se vyhýbat stavu, kdy osoba je bez státní příslušnosti“¹⁹

Ve **francouzské** právní úpravě se uplatňuje také jak *ius sanguinis* tak *ius soli*. Francouzským státním občanem podle čl. 18 CC se stane dítě, pokud alespoň jeden z jeho rodičů je francouzským občanem v momentu jeho narození. Tedy bez ohledu na území, kde se narodil a tudíž v tomto článku spatřujeme aplikaci principu *ius sanguinis*. Pokud však jeden z rodičů je cizincem a dítě se nenarodilo na francouzském území, má toto dítě možnost zřeknout se francouzského občanství 6 měsíců předcházejícím dosažení jeho zletilosti a do 12 měsíců následujících po dosažení osmnácti let. To platí s výjimkou případů, kdy jeho rodič, původně cizinec, do doby dosažení zletilosti dítěte nabyl státní občanství Francie nebo kdy místem narození dítě bylo území Francie. Institut zřeknutí se občanství v České republice nenalzáme. Stejně jako je v České republice uplatňováno *ius soli*, tak i ve Francii nabude státního občanství dítě, které se na francouzském území narodí rodičům, kteří jsou apatridé. CC však tuto možnost rozšiřuje také na děti, které se na území Francie narodí rodičům - cizincům, ale ani jeden právní předpis upravující občanství

---

¹⁸ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 6.

¹⁹ Podle čl. 4 písm. b Evropské úmluvy o státním občanství.

rodičů²⁰ nepřipouští přenos státního občanství na jejich dítě. Nicméně má se za to, že dítě nikdy nebylo francouzským státním občanem v případě, že po dobu, než dosáhlo zletilosti, nabyl jeden z jeho rodičů jiného státního občanství, jehož úprava ale tento výše zmíněný přenos umožňuje. CC odhaluje podstatu pojmu *double ius soli*, tedy dvojitého či dvojího *ius soli*. Jedná se o případ, kdy dochází k nabytí francouzského státního občanství za předpokladu, že dítě a zároveň jeden z jeho rodičů mají místo narození na francouzské půdě, nikoli však, že by tento rodič musel být francouzským státním občanem. Dvojité *ius soli* bylo ve Francii hromadně aplikováno po roce 1962, kdy děti narozené ve Francii alžírskými rodiči, kteří se narodili před 3. červencem 1962, tedy nezávislostí Alžírka, se staly francouzskými státními občany na základě dvojité *ius soli*. Dále došlo k aplikaci dvojitého *ius soli* u občanů bývalých francouzských zámořských kolonií, které již získaly nezávislost. Pro tyto občany, respektive pro jejich děti platí, že pokud se narodily ve Francii před 1. lednem 1994, mohou využít dvojité *ius soli*, na základě kterého automaticky nabývají francouzského státního občanství. Ovšem pro ty, kteří se narodili sice ve Francii, ale po 1. lednu 1994, budou získávat francouzské státní občanství tak, jak kterýkoli jiný cizinec.

3.1.2 Nabytí státního občanství určením otcovství

Jedná se o další způsob, kterým lze nabýt státní občanství ČR. Dítě automaticky nabude české státní občanství, pokud státní občan České republiky k němu určí otcovství souhlasným prohlášením učiněným s matkou tohoto dítěte, která je občankou členského státu Evropské unie nebo občankou Švýcarské konfederace nebo občankou státu, který je smluvní stranou Dohody o evropském hospodářském prostoru²¹ nebo osobou bez státní příslušnosti anebo občankou jiného státu, než je zde uvedeno, ale má povolen trvalý pobyt na území ČR.²²

Dále je vymezeno, že k nabytí státního občanství ČR dítětem dojde na základě rozhodnutí soudu, který určí, že otcem tohoto dítěte je občan ČR.²³

Ex lege do třetice nabude občanství ČR také dítě, k němuž určil otcovství

---

²⁰ Za předpokladu že jejich občanství jsou různá. Toto bude samozřejmě také platit, jsou – li občanství rodičů stejná, ale právní úprava jejich domovského státu nepřipouští přenos jejich občanství i na jejich dítě za podmínky, že se nenarodilo na jejich území.

²¹ Těmito státy jsou např.: Island, Norsko či Lichtenštejnsko;

²² Podle § 7 ZSO.

²³ Podle § 6 ZSO.

souhlasným prohlášením učiněným s matkou dítěte státní občan ČR a matka dítěte je cizinka, která ale není občankou žádného ze států uvedeného v § 7 a ani nemá v ČR povolení k trvalému pobytu, pokud je naplněna podmínka prokázání otcovství genetickou zkouškou. Genetická zkouška má formu znaleckého posudku, jež jí poskytuje vyšší stupeň jistoty. Na základě dokladu o genetické zkoušce učiní matriční úřad zápis státního občanství ČR. V případě, že k nabytí státního občanství dítětem nedojde ani jedním z výše zmíněných způsobů automaticky, mají rodiče dítěte možnost požádat o jeho udělení občanství do jednoho roku ode dne, kdy došlo k souhlasnému prohlášení o určení otcovství. Jde o zvláštní způsob nabývání občanství, který je popsán v § 28. O této žádosti rozhoduje Ministerstvo vnitra, jehož úkolem je ověřit podmínky, které zákon stanoví, aby vyloučilo případy, kdy určení otcovství mělo jen účelový charakter. Otec, jenž učinil s matkou dítěte souhlasné prohlášení o určení otcovství, musí prokázat, že s dítětem žije ve společné domácnosti, nebo alespoň je s ním v pravidelném kontaktu, podílí se na jeho výchově, a že vůči němu plní vyživovací povinnost. Je třeba, aby tyto podmínky byly dány kumulativně.

Co může způsobit za peripetie určování otcovství, které má za následek nabytí občanství, si uvedeme na příkladu z SRN. Německým úřadům tehdy zavařil Jürgen Ernst Hass, který byl v Německu odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 3 let, a to za trestný čin nedovoleného podnikání. K výkonu tohoto trestu došlo a pan Hass se následně přestěhoval do Paraguaye. Msta, ke které se pan Hass odhodlal, byla poněkud nezvyklá. Po odstěhování do Paraguaye se rozhodl, a také tak učinil, uznat otcovství k více jak tří set dětem, které tímto způsobem nabyly státní občanství. Následně podal žalobu, kterou požadoval po německém spolkovém prezidentovi, aby se ujal čestného kmotrovství k jeho v pořadí sedmému potomkovi. V Německu se zavedlo pravidlo, že pokud se v německé rodině narodilo sedmé dítě, tak se prezident stal jeho čestným kmotrem a to mělo být také doprovázeno darem pěti set eur pro daného potomka. Z pochopitelných důvodů došlo k zamítnutí Hassovy žaloby. To však neměnilo nic na fakut, že děti, ke kterým Hass uznal otcovství, tak získaly státní občanství Německa. A navíc k nabytí tohoto občanství došlo u jejich paraguayských matek a dokonce i u jejich dalších dětí či otců těch dalších dětí. Nadání tímto statutem, tak mohli odcestovat do Evropy. Pam Jürgen Ernst Hass tak usnadnil případnou imigraci i 1000 osob.²⁴

---

²⁴KANDALEC, P., KRISTKOVÁ, A. *Popírání otcovství ex officio*. Státní zastupitelství. 2010, č. 12, s.14-21.

Ve **francouzské** úpravě není výslovně stanoveno, že určení otcovství je jeden ze způsobů nabytí francouzského státního občanství, avšak v čl. 311 – 15 je stanoveno, že pokud dítě a jeho rodiče nebo alespoň jeden z nich mají ve Francii své trvalé bydliště, ať už společné nebo oddělené, tak produkuje tento stav všechny důsledky podle francouzského práva, i když další prvky rodičovství mohou záviset na právu cizím.

Pokud je uznání otcovství k dítěti učiněno francouzským občanem, tato skutečnost způsobí efekt vytvoření právního vztahu mezi otcem a jeho dítětem. Vytváří se tedy práva a povinnosti jak pro dítě, tak i pro rodiče zejména v problematice francouzského občanství a ve vyživovací povinnosti. Ve Francii existuje, stejně jako u nás, domněnka, že otcem dítěte je manžel matky. Matka dítěte se určí u porodu a její jméno se automaticky objeví na rodném listě. Jsou situace, kdy si matka nepřeje být na rodném listu uvedena, v takovém případě je u kolonky matka vyplněno „x“. Za předpokladu, že otec dítěte je manžel matky, je jeho jméno rovněž uvedeno v rodném listu. Ovšem v případě, že žena provdána není, je možné učinit prohlášení o uznání otcovství. Administrativní postup se liší v závislosti na rodinném stavu rodičů, tedy jestli jsou nebo nejsou sezdáni a také v závislosti na tom, kdy je uznání učiněno.

3.1.3 Nabytí státního občanství osvojením

Ke vzniku pouta mezi rodiči a dětmi může dojít i jinak, než jen biologickým způsobem. Existuje také způsob, kdy ke vzniku rodičovství dojde právní cestou, tedy na základě institutu osvojení neboli adopcí. Jde o situaci, kdy dochází k přijetí cizí osoby za vlastní.²⁵ Taktéž právě osvojením lze nabytí státního občanství České republiky. V ZSO je vymezen způsob nabytí státního občanství osvojením v § 8, kde je řečeno: *„Dítě nabývá státní občanství České republiky osvojením, k němuž došlo rozhodnutím orgánu České republiky, je – li alespoň jeden z osvojitelů státním občanem České republiky, a to dnem nabytí právní moci rozhodnutí.“* Pro účely tohoto zákona je dítětem myšlena fyzická osoba mladší 18 let, pokud nenabyla své plné svéprávnosti. V zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník nalezneme úpravu osvojení osoby zletilé, která byla nově zavedena do občanského práva. Příklad, kdy dojde k osvojení osoby zletilé občanem ČR, ale nemá za následek nabytí českého státního

---

²⁵ ELIÁŠ, K. a kol., *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 169.

občanství tímto osvojencem.

ZSO připouští, že orgán, který rozhodne o osvojení, nemusí být nutně orgánem českým, ale aby na základě takového rozhodnutí nabyt osvojencem státní občanství ČR, je třeba, tak jako u předchozího ustanovení, aby jedním z osvojitelů byl státní občan České republiky, ale hlavně, aby toto cizí rozhodnutí bylo uznáno českým orgánem podle nového zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. K nabytí tak dochází dnem právní moci rozhodnutí o uznání osvojení českým orgánem.

Osvojení dříve nebylo řazeno k zákonným způsobům nabývání státního občanství České republiky, a to až do 11. listopadu 1993. Občanství osvojeného dítěte se dříve určovalo v případě, že to neodporovalo veřejnému pořádku, podle občanství biologických rodičů. To mělo za následek, že zvláště u nezrušitelného²⁶ osvojení osvojencem nevěděl, že nemá české státní občanství, jelikož u tohoto druhu osvojení byli v matriční knize zapsáni jako rodiče jeho osvojitelé a na rodném listu tomu bylo zrovna tak.²⁷ A tak sám sebe osvojencem mylně za státního občana ČR považoval, a dokonce byl za něj považován i státními orgány. Úřady k tomu způsobilé na základě rodného listu vydávaly občanský průkaz, kterým se dotyčný osvojencem neprávem prokazoval. Vinu, však nelze nacházet ani na straně úřadů ani na straně osvojených, ale v absenci zákonodárné úpravy.²⁸ Zcela náhodně docházelo ke zjištění tohoto nežádoucího stavu, a to například při uzavření manželství, kdy takto vyšlo najevo, že jedna strana nemá státní občanství České republiky.

Ve francouzské právní úpravě také nalézáme způsob získání státního občanství formou adopce. Ovšem způsob nabytí občanství a podmínky, které je třeba splnit, se liší v závislosti na druhu adopce. Rozlišujeme tedy adopci plnou (*l'adoption plénière*) a adopci jednoduchou (*l'adoption simple*). Plná adopce způsobuje nahrazení staré rodičovské vazby novým právním vztahem mezi dítětem, tedy adoptátem, a jeho adoptivními rodiči, jinak také adoptanty. Dítě, které je adoptováno formou plné adopce se stává francouzským státním občanem filiací. Je tedy považováno za Francouze od chvíle svého narození. Složitosti nastávají až u adopce jednoduché. Jednoduchá forma

---

²⁶ Nový občanský zákoník č. 89 / 2012, který zrušil zákon o rodině č. 94/1963 Sb., upouští od rozlišení osvojení na zrušitelné a nezrušitelné. V § 840 pouze uvádí možnost zrušení osvojení na návrh osvojence či osvojitele při dodržení lhůty tří let od rozhodnutí o osvojení, pokud se nejedná o osvojení, které by bylo v rozporu se zákonem.

²⁷ VALÁŠEK, M., KUČERA, V., *Státní občanství*, Komentář, Linde Praha, a.s., 2006, s. 47.

²⁸ ČERNÝ, J., VALÁŠEK, M., *České státní občanství*, Linde Praha, a.s., 1996, s. 101.

adopce vytváří nový právní vztah mezi adoptantem a adoptátem. V tomto typu adopce rodinné vztahy mezi adoptátem a jeho původní rodinou nezanikají. U jednoduché adopce se nepřipouští, aby adoptované dítě automaticky získalo francouzské státní občanství. Dítě, které bylo předmětem jednoduché adopce francouzským státním občanem, musí o získání státního občanství požádat za současného provedení prohlášení. Adoptát ale musí splnit určité požadavky, jimiž jsou:

- Pobyt ve Francii ke dni učinění prohlášení (s výjimkou případů, kdy dítě bylo adoptováno Francouzem, který nemá místo trvalého pobytu ve Francii).
- V případě že k adopci došlo v zahraničí, musí toto rozhodnutí cizího orgánu být prohlášeno za vykonatelné ve Francii.
- Adoptant musí být francouzským státním občanem k datu adopce, ale nepovažuje se za relevantní skutečnost to, že se následně stane cizincem.

Takovéto prohlášení se podává u hlavního úředníka soudu 1. instance podle místa bydliště prohlašovatele. Před 16. rokem dítěte, mohou za dítě provést toto prohlášení jeho adoptivní rodiče, prohlášení se ale činí jménem dítěte nikoli jménem jeho adoptivním rodičů. Po dosažení věku 16 let, dítě může učinit prohlášení samo, a to dokonce bez rodičovského souhlasu. K získání francouzského státního občanství prohlášením na základě jednoduché adopce je třeba si opatřit řadu dokumentů.²⁹ Po předložení požadovaných dokumentů, musí vedoucí úředník soudu 1. instance (*Tribunal d'Instance*) vydat rozhodnutí. Ve lhůtě šesti měsíců dojde buď k přijetí prohlášení, nebo k odmítnutí. Není-li rozhodnuto v této lhůtě, prohlášení se považuje za přijaté. V případě odmítnutí, musí být rozhodnutí odůvodněno. Následně ale toto negativní rozhodnutí může být napadeno před soudem vyšší instance (*Tribunal de Grande Instance*) dle bydliště prohlašovatele, a to ve lhůtě šesti měsíců ode dne oznámení.

---

²⁹ Rodný list dítěte, všechny dokumenty, které prokazují, že dítě žije ve Francii, v případě, že dítě je mladší 16 let, také doklady prokazující, že jeho zástupce za něj může činit toto prohlášení, v případě, že žadatel je rodič nezletilého, kopii rodného listu a dokladů prokazujících, že má bydliště s ním a to běžným způsobem (nebo alternativně v případě rozluky nebo rozvodu), veškeré doklady prokazující, že adoptant měl francouzské občanství ke dni adopce dítěte (např. osvědčení o francouzském občanství), kopii rozhodnutí o adopci, v případě adopce uskutečněné v zahraničí, rozhodnutí o vykonatelnosti cizozemského rozhodnutí na území Francie. Nutno podotknout, že každý takový dokument, který je psaný v cizím jazyce, musí být opatřen překladem od certifikovaného překladatele.

3.1.4 Nabytí státního občanství nalezením

Současná právní úprava dle § 10 zákona o státním občanství, která dbá na soulad s Evropskou úmluvou o státním občanství a Úmluvou o omezení případů bezdomovectví, obsahuje způsob nabytí státního občanství dítětem, které je mladší 3 let, jež bylo nalezeno na území České republiky. Jde o aplikaci principu *ius soli*, které je však závislé na splnění podmínek, že totožnost daného dítěte je nezjistitelná a do 6 měsíců nevyšlo najevo, že by nabylo občanství nějakého jiného státu. K nabytí státního občanství ČR dochází dnem nalezení. Není – li jisté, který den se považuje za den nalezení, rozhodne o tom Ministerstvo vnitra.

Na základě nalezení na území ČR podle § 30 téhož zákona, Ministerstvo vnitra udělí státní občanství ČR i fyzické osobě, u níž existuje předpoklad, že již dosáhla věku nad 3 let, ale u níž důvod nemožnosti zjištění totožnosti spočívá v nízkém stupni její rozumové vyspělosti nebo ve zdravotním postižení a do 6 měsíců nevyšlo najevo, že by tato osoba nabyla státní občanství jiného státu. Ministerstvo vnitra rozhoduje o takovém udělení občanství na základě žádosti. Tuto žádost je oprávněn podat opatrovník této nalezené fyzické osoby. S žádostí je zasíláno taktéž rozhodnutí o jeho ustanovení, které nabylo právní moci.³⁰ K nabytí občanství dojde dnem převzetí listiny o udělení státního občanství ČR opatrovníkem.

Francouzská právní úprava podotýká, že pokud se na francouzském území narodí dítě, jehož rodiče nejsou známi, získává automaticky francouzské státní občanství narozením. Aplikuje se zde *ius soli* na základě vyvratitelné domněnky narození na francouzském území. Toto občanství je však provizorní, a pokud před 18 rokem bude zjištěno, že dotyčný má svůj původ v cizině, a že v této zemi se občanství přenáší z rodičů na děti, obnoví se občanství cizího státu a na zmíněného jedince bude nahlíženo, jako kdyby francouzské státní občanství nikdy neměl.³¹

3.1.5 Nabytí státního občanství prohlášením

Nový zákon o státním občanství rozšířil možnost zjednodušeného nabytí českého státního občanství formou prohlášení. Tímto způsobem podle § 31 odst. 1 budou moci nabyt občanství osoby, které pozbyly české nebo československé státní občanství přede

³⁰ Zákon stanovuje možnost zaslání této žádosti též kterémukoli krajskému úřadu, který ji následně zašle ministerstvu.

³¹ Podle čl. 19 CC.

dnem účinnosti zákona o státním občanství, s výjimkou osob, které pozbyly československé občanství na základě ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské nebo podle smlouvy mezi Československou republikou a SSSR o Zakarpatské Ukrajině, podle autorů zákona hlavně proto, aby nebylo možné revidovat vztahy, které jsou upraveny podle výsledků II. světové války a dle středoevropského poválečného uspořádání. Dále spadá do této výjimky ten, kdo sice byl československým občanem, ale ke dni 1. 1. 1969 se stal státním občanem Slovenské socialistické republiky nebo Slovenské republiky a je jím doposud.

Možnost učinit prohlášení a získat tím české státní občanství má také ten, kdo je bývalý československý státní občan, jenž před tím, než odešel do ciziny, měl trvalý pobyt v ČR anebo v ČSR, pokud ovšem není ke dni prohlášení státním občanem SR. V předešlé právní úpravě, dle zákona č. 193/1999 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, bylo nabývání státního občanství ČR ohraničeno jen na situace, kdy bývalí českoslovenští či čeští občané pozbyli svého občanství v období mezi 25. únorem 1948 a 28. březnem 1990. Nově tak může učinit toto prohlášení i bývalý občan, který pozbyl české či československé státní občanství, i mimo tuto vymezenou dobu.

Dále dle nového zákona mají tuto šanci také osoby, které ke dni 31. prosince roku 1992 byly státními občany České a Slovenské Federativní republiky a nenabýly – li následně občanství ani jedné z nově vzniklých samostatných republik.

Pak v novém zákoně nalézáme ustanovení, které umožňuje určitým osobám nabýt české státní občanství prohlášením jen do jednoho roku od účinnosti tohoto zákona to do 1. ledna 2015. Těmito osobami jsou ti, kteří se narodili mezi obdobími 1. říjnem 1949 a 7. květnem 1969 mimo území ČSR a mají jednoho z rodičů, který se v době svého narození stal československým státním občanem a následně se k 1. lednu 1969 stal nebo by se stal českým státním občanem. To se týká těch, kteří se v uvedeném období narodili v zahraničí a měli jednoho rodiče Čechoslováka a druhého cizince.

Tím možností prohlášení nekončí, podle § 35 je nově zavedeno, že prohlášením může získat české státní občanství také osoba, která má na území ČR povolen trvalý pobyt, nejpozději od 10 let do data prohlášení se 2/3 této doby zdržuje na území ČR a nebyla odsouzena za trestný čin či provinění, ne v případech, když se na ni hledí jako by nebyla odsouzena. Těmito osobami jsou často děti přistěhovalců, kteří se označují jako

přistěhovalci 2. generace. Jde o děti, které s ohledem na dobu, po kterou pobývají v České republice, jsou de facto plně integrovány do české společnosti, a proto je jim umožněno zjednodušené nabytí českého státního občanství formou prohlášení. Toto prohlášení bude možné učinit do 3. let od dosažení zletilosti, avšak ve lhůtě 1 roku od nabytí účinnosti zákona o státním občanství bude moci učinit výše zmíněné prohlášení, za současného splnění týchž podmínek, i cizinec, který je starší 21 let.

ZSO nově také myslí na situaci, kdy došlo k nabytí státního občanství ČR sice v dobré víře, ale v rozporu s hmotným právem. Jde o případ, kdy fyzická osoba neprávem získala doklad, který osvědčuje, že nabyla občanství ČR, tato osoba však žije v dobré víře s tím, že je opravdu občanem České republiky a pokud do 10 let od vydání takového dokladu nedojde k jeho zrušení, může tato osoba nabytí státního občanství prohlášením a za den nabytí občanství bude považován den, kdy jí byl vydán ten první doklad, který prokazoval české státní občanství. Krajské úřady, zastupitelské úřady nebo konzulární úřad České republiky, mimo konzulárního úřadu vedeného honorárním konzulárním úředníkem, jsou zplnomocněny přijímat všechny typy zmíněných prohlášení.

Ve **Francii** možnost nabytí občanství prohlášením se logicky pojí se zcela jinými situacemi. CC v čl. 21-2 od 26. července 2006 umožňuje nabytí francouzské státní občanství osobě, která uzavřela sňatek s francouzským státním občanem. Možnost učinit toto prohlášení je však vázáno na splnění určitých podmínek. První z podmínek je, že manželství musí být platné a nerozpuštěné. To znamená, že nelze učinit prohlášení na základě sňatku uzavřeného v nesouladu s tamními právními normami či na základě sňatku anulovaného. Další podmínkou je, že akt manželství učiněný v zahraničí, musí být transponován do francouzské evidence občanského stavu. Dále prohlašovatel musí být cizinec nebo osobou bez státní příslušnosti k datu uzavření manželství a manžel/ka prohlašovatele by měl/a být francouzský státní občan ke dni sňatku a je třeba, aby si toto občanství udržel/a bez přerušení mezi dnem sňatku a datem podpisu prohlášení. Prohlášení může být vydáno až za 4 roky ode dne sňatku. Tato lhůta je prodloužena na období 5 let, pokud prohlašovatel ve Francii nepřetržitě a pravidelně nebydlí tři roky včetně doby po manželství, nebo v případě, že francouzský/á manžel/ka nebyl/a zapsán/a do evidence francouzských obyvatel. Tato doba pobytu ve Francii není vyžadována po osobách, které se svým manželským partnerem, který je francouzským státním občanem, bydlí mimo území Francie. K datu prohlášení, by od data sňatku manželské

soužití včetně emocionálního a materiálního života nemělo být přerušeno. Jinak řečeno nemělo by jít o pouhé žítí vedle sebe. Prohlašovatel je také povinen prokázat dostatečnou znalost francouzského jazyka, a to ale v závislosti na svém stavu. Úroveň a způsoby hodnocení jsou stanoveny vyhláškou Státní rady. Zákon č. 2011 - 672 ze dne 16. června 2011 týkající se imigrace, integrace a státního občanství, ve svých ustanoveních vymezuje požadavek k dostatečné znalosti francouzského jazyka. Od 1. ledna 2012 každý prohlašovatel mus vlastnit diplom vydaný francouzským úřadem, buď vysokoškolský diplom DELF DALF nebo certifikát B1 podle Evropského referenčního rámce pro jazyky Rady Evropy. Certifikát nesmí být starší více než dva roky.

K získání státního občanství prohlášením je oprávněno dítě, které bylo adoptováno formou jednoduché adopce osobou, která je francouzským státním občanem. Dítě může učinit toto prohlášení o nabytí francouzského státního občanství až do jeho zletilosti, za předpokladu, že bydlí ve Francii v době svého prohlášení. Nicméně požadavek pobytu je odstraněn, když bylo dítě adoptováno francouzským státním občanem, jehož bydliště je mimo území Francie. Francouzské státní občanství lze uplatnit za stejných podmínek dítětem, které po dobu nejméně pěti let pobývá ve Francii a bylo vychováno osobou, která má francouzské státní občanství nebo bylo po dobu nejméně tří let v péči sociální služby pomoci dětem, a dítě vyrůstalo v podmínkách, které mu umožnily získat, po dobu nejméně pěti let, francouzské vzdělání.

3.1.6 Nabytí státního občanství udělením

Udělení, neboli naturalizace v užším slova smyslu, je po narození druhý nejčastější způsob nabytí státního občanství jak v České republice, tak ve Francii. Je to způsob originární, tedy nabytí občanství tímto způsobem se neodvozuje od občanství jiné fyzické osoby. Ani v jedné právní úpravě není na získání státního občanství právní nárok.

O udělení státního občanství rozhoduje v obou zemích orgán veřejné moci na základě žádosti cizince či bezdomovce. Rozhodnutí o udělení či neudělení státního občanství není produktem libovůle, žadatel musí splňovat řadu podmínek, na základě kterých příslušný orgán posoudí, zda nabude státní občanství jeho státu a své rozhodnutí je povinen náležitě odůvodnit. Podmínky udělení občanství, které mají obě země stejné, i když zde nalézáme obsahové odlišnosti, jsou **trvalý pobyt, bezúhonot, znalost jazyka a reálií**. Podmínky, které jsou typické jen pro ČR, ale nejsou vyžadovány ve Francii, jsou **plnění povinností**,

kteřé plynou z právních předpisů ČR, povinnosti prokázat výši a zdroje svých příjmů, povinnost **prokázat, že nezatěžoval výrazným způsobem a bez vážných důvodů systém státní sociální podpory nebo systém pomoci v hmotné nouzi**. Ve Francii naopak kladou důraz na to, aby žadatel splňoval podmínku věku (*conditions d'âge*), byl **profesně zařazen** (*insertion professionnelle*), a aby označil, **jakým jiným občanstvím** disponuje (*choix d'une autre nationalité*).

1) Jak žadatel o francouzské státní občanství tak žadatel, který chce nabyt občanství české, musí mít, ke dni podání žádosti povolen na daném území **trvalý pobyt**. V České republice musí žadatel povolen trvalý pobyt nejméně:

- a) po dobu alespoň 5 let,
- b) po dobu alespoň 3let, jedná – li se o žadatele, který je občanem státu Evropské unie nebo
- c) po dobu, která společně s bezprostředně předcházejícím oprávněným pobytem na území České republiky dosahuje alespoň 10 let.

V případě a) a b) se do požadované doby započítává doba jakéhokoli oprávněného pobytu na území České republiky předtím, než žadatel dosáhl věku 18 let. Podmínka trvalého pobytu, která je stanovena v § 14 odst. 1 zákona o státním občanství, může být žadateli prominuta v případě naplnění jednoho z předpokladů uvedených v § 15 odst. 1.³²

Ve Francii je tato doba **pobytu** na francouzském území stanovena na dobu 5 let, které předcházejí podání žádosti. Pojem pobytu je zde přísněji definován, obsahuje také to, že žadatel musí mít ve Francii centrum materiálních zájmů, a to zejména profesních, a také rodinné vazby. Osobě, pobývajícím ve Francii, jejíž manžel/ka či děti pobývají v cizině, by mohlo být odmítnuto nabytí francouzského státního občanství. Jako tomu bylo v případě, kdy pan Kazem Ali, narozen 18. července 1970 v Om Al-Amad (Sýrie), byl naturalizován na základě žádosti ze dne 24. listopadu 2011. Avšak jeho manželka a čtyři nezletilí potomci, Ammar, Ithar, Nowar a Sarah, kteří těžili z kolektivního účinku vyplývající z

---

³² Těmito předpoklady jsou např.: narození na území ČR, to, že žadatelův manžel nebo registrovaný partner, se kterým žije ve společné domácnosti, je státním občanem ČR či žadatel je ke dni podání žádosti mladší 18 let apod.

jeho nabytí francouzského státního občanství, od roku 2010 již nepobývali na území Francie.³³ Pan Kazem tedy nesplňoval požadavek pobytu, který je stanoven ve čl. 21-16 CC, který stanoví, že: "*Žádná osoba nesmí být naturalizována, pokud nemá ve Francii bydliště v době podpisu žádosti o občanství.*"³⁴

Existují však určité výjimky z tohoto požadavku. Buď je možné snížení³⁵ nebo dokonce odpuštění předepsané délky pobytu, to se logicky váže na jiné předpoklady. Ke snížení doby z pěti let na pouhé 2 roky dojde v případě, kdy žadatel je

- a) cizinec, který úspěšně absolvoval alespoň 2 roky studií a byl mu vydán diplom od francouzské univerzity či jiné instituce francouzského vysokoškolského vzdělávání nebo
- b) cizinec, který Francii poskytl nebo který může poskytnout své schopnosti a nadání či prokázat jiné významné služby nebo
- c) cizinec, který je subjektem mimořádného procesu začleňování, tedy, že byl nebo je aktivní co do činnosti nebo zaměstnání na poli občanském, vědeckém, ekonomickém, kulturním nebo sportovním.

K možnosti b) by se hodilo uvést, že pokud tuto podmínku splňuje žadatel v České republice, je mu umožněn zjednodušený způsob udělení občanství. V českém zákoně je stanoveno, že k takovému udělení dojde jen v případě, že udělení občanství dané osobě by bylo pro Českou republiku významným přínosem, který jsou oprávněny potvrdovat příslušné státní orgány, vysoké školy či veřejné výzkumné instituce. Ten přínos může být spatřován buď v oblasti vědecké, vzdělávací, kulturní, sportovní nebo může jít o plnění mezinárodních závazků České republiky nebo může také sloužit k humanitárním účelům nebo jinému státnímu zájmu. Tato osoba není povinna prokazovat splnění všech zákonných podmínek upravené v § 14, jako u tradičního udělování českého státního občanství, ale přeci jen musí mít povolen trvalý pobyt na území ČR a splnit předpoklad beztrestnosti.

---

³³ Avis informatif relatif à un projet de décret rapportant un décret de naturalisation. *Legifrance.gouv.fr*. [online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: http://legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do;jsessionid=B0BCA298B744666A9BB1479FB0571616.tpdjo04v_1?cidTexte=JORFTEXT000028017840&idArticle=JORFARTI000028017841&dateTexte=20131001&categorieLien=cid.

³⁴ Podle čl. 21- 17 CC.

³⁵ Podle čl. 21 - 18 CC.

K úplnému odpuštění³⁶ vyžadované délky pobytu dojde v případě, kdy žadatel buď

- a) absolvoval vojenskou službu ve francouzské armádě nebo se v době války dobrovolně zapojil do francouzských nebo spojeneckých armád nebo
- b) získat postavení uprchlíka podle zákona č. 52-893 ze dne 25. července 1952, kterým se zavádí francouzský Úřad pro ochranu uprchlíků a osob bez státní příslušnosti nebo
- c) poskytl mimořádné služby Francii³⁷
- d) patří do francouzské kulturní a jazykové entity, je – li občanem státu, jehož úřední jazyk nebo jeden z úředních jazyků je francouzština nebo je francouzština jeho mateřský jazyk nebo jde o dobu jde o osobu, která má ke dni podání žádosti za sebou nejméně 5 let v pedagogické instituci, kde vyučovacím jazykem je francouzština.

2) Český žadatel je také povinen prokázat, že se **fakticky zdržuje** na území ČR a to v rozsahu ½ doby trvalého pobytu. Dále je stanoveno, co se započítává do nepřerušeno faktického pobytu. Tedy kdy je takové přerušeno faktického pobytu irelevantní pro jeho posuzování. Například doba nepřítomnosti žadatele na území ČR, pokud by nepřekročila dva po sobě následující měsíce. Bylo by nesmyslné žádat faktický nepřetržitý pobyt. Žadatel má možnost dokonce být nepřítomen na území ČR až šest po sobě jdoucích měsíců, byl- li by pro to závažný důvod. Co lze za takový závažný důvod považovat taxativně vymezuje § 14 odst. 2 ZSO, jedná se o pracovní, studijní, zdravotní či rodinné okolnosti. Ve francouzské úpravě není tento požadavek vyčleněn z 1. podmínky, ale svým způsobem je v ní obsažen. Lze ho považovat za méně přísný, neboť zákon stanovuje, že žadatel sice musí mít povolení k pobytu, a to v době podání žádosti, ale období strávené ve Francii nepravdělným pobytem nelze považovat za kritérium vedoucí k systematickému upírání naturalizace v užším slova smyslu. Ovšem naopak je narozdíl od ČR toto vyžadováno i po členech rodiny žadatele, jak nám ukázal výše zmíněné rozhodnutí.

---

³⁶ Podle čl. 21 - 19 a čl. 21 - 20 CC.

³⁷ V tomto případě se naturalizační žádost předá k přezkoumání Státní radě na základě odůvodněného stanoviska příslušného ministra.

3) Žadatel v ČR, který je starší patnácti let³⁸, musí prokázat svou **trestní bezúhonnost**. Ovšem tato podmínka je, co do obsahu současnou právní úpravou oproti staré právní úpravě, rozšířena. Dříve stačilo, když pachatel po dobu pěti let předcházejícím žádosti nespáchal úmyslný trestný čin. Nová úprava obsažená v § 14 odst. 3 na strohost a nedostatečnost staré úpravy zareagovala tím, že zahrnuje do podmínky nemožnost, kromě odsouzení za spáchání trestného činu úmyslného také odsouzení pro trestný čin nedbalostní a to k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Dosavadní úprava tedy nemyslela na to, že i nedbalostní trestný čin může mít zvlášť závažné následky, což se také stalo kritériem v úpravě současné, kdy je třeba předpokladu pravomocného odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, ke kterému se u nedbalostních trestných činů přistupuje právě jen v případě, kdy pachatel způsobil zvlášť závažný následek. Dále je nově stanoveno, že žadatel musí prokázat, že nedošlo k jeho pravomocnému odsouzení za nedbalostní trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo za úmyslný trestný čin, pokud se v České republice zdržuje méně než 10 let, že ve státě, jehož je státním občanem³⁹ nebo ve státech, ve kterých v posledních 10 letech přede dnem, než podal žádost, pobýval nepřetržitě více jak 6 měsíců po dosažení 15. roku věku. Velice důležité je zmínit, že k takovýmto případům se bude přihlížet pouze, došlo – li k odsouzení za trestné činy, které by byly trestné i v České republice, aby nedocházelo k ztěžování postavení žadatele z důvodu spáchání činu sice trestného v jeho domovském státu, případně státu pobytu, ale ne podle českého práva. Prominutí této podmínky je možné z důvodu zvláštního zřetele.

Francouzská úprava vyžaduje, aby zájemce o francouzské státní občanství byl **morálně bezúhonný**, v CC čl. 21 – 23 uvedeno jako *de bonnes vie et mœurs*, a zároveň podobně jako v české úpravě žádá **absenci odsouzení** obsažených v č. 21 -27 (*absence de condamnations pénales*). Podmínka morálnosti žadatele je posuzována na základě prefektního průzkumu, který musí zahrnovat občanské chování dotyčné osoby. V absenci odsouzení je podle 21 – 27 CC spatřováno neodsouzení za trestný čin nebo přestupky představují porušení základních zájmů francouzského národa nebo odsouzení za teroristický čin nebo za jakýkoli protiprávní čin, za který by žadateli vyměřen trest odnětí

---

³⁸ Nedostatek trestní odpovědnosti je důvodem pro neexistenci povinnosti splnění této podmínky fyzickou osobou mladší 15 let.

³⁹ To přirozeně neplatí u žadatele, kterému byla udělena mezinárodní ochranná forma azylu nebo doplňkové ochrany.

svobody na dobu rovnající se nebo větší než 6 měsíců nepodmíněně. Ve čl. 21 - 23 CC se zmiňuje také o tom, že existuje možnost, kdy se bude přihlížet k odsouzením, která byla učiněna v zahraničí. V takovém případě žadatel předkládá výpis z rejstříku trestů ze zemí, kde pobýval posledních deset let či ze státu, jehož je státním občanem. Tady opět sledujeme jistou podobnost s českou právní úpravou této podmínky. Při existenci takového odsouzení k němu nemusí být přihlíženo, ale žádost bude přijata jen na základě posouzení Státní rady. Což je v ČR naprosto nepřipustné, podmínka bezúhonosti je neprominutelná. O odsouzeních, ke kterým došlo na francouzském území, je možné se informovat v bulletinu č. 2 - rejstříku trestů. Zde nalezneme i jiné rozsudky, než jen ty, které jsou vymezené ve článku 21- 27 CC, které představují samy o sobě překážku udělení státního občanství.

Je nutné dodat, že pokud je nedostatkem morálky myšleno v obecném důsledku naplnění skutečností, které vedly k udělení trestních sankcí, tak v opačném smyslu jakýkoli trestný čin není sám o sobě selháním morálky. Velice záleží na povaze trestného činu. V tomto smyslu například pokus o úplatek úředníka bude počín, který je v nesouladu s morákou ovšem například zločin z vášně bude, pro potřeby tohoto ustanovení, svým způsobem v souladu. Také například fakt vyhýbání se platbám daňových závazků, buď to závažným způsobem či opakovaně, je považováno za neobčanské chování, což může způsobit nenaplnění podmínky morálnosti. Nacházíme zde jistou paralelu s požadavkem ČR, kdy žadatel je povinen prokázat, že neporušil závažným způsobem povinnosti, které plynou z právních předpisů České republiky. Závažnost je zde také posuzována případ od případu. Vymezení této české podmínky je uvedeno níže. CC ještě uvádí, na koho se tato podmínka nevztahuje a co za nesplnění této podmínky nebude považováno. A to na nezletilé dítě, které může získat občanství podle 21-7, 21-11, 21-12 a 22-1 CC. A za odsouzeného nebude považována osoba, která dostala milost, nebo šlo - li o soudní rehabilitaci, v souladu s článkem 133-12 trestního zákoníku (*Code pénal*), nebo šlo - li o zahlazení odsouzení z bulletinu č. 2 – rejstříku trestů v souladu s články 775 až 1 a 775-2 zákoníku trestního řádu (*Code de procédure pénale*).

4) Je třeba, aby žadatel prokázal **znalost českého jazyka**, což mu umožňuje snazší interakci v české společnosti. Prokázání jazykových znalostí se uskutečňuje prostřednictvím složení certifikované zkoušky, kterou je oprávněna podle § 70 ZSO uskutečnit osoba, která je plnoprávným členem Asociace jazykových zkušebních institucí

v Evropě. Úroveň, kterou musí žadatel splnit, stanovuje Společný evropský referenční rámec pro jazyky, který byl vypracován Radou Evropy.⁴⁰ Vyžadovaná úroveň je podle zmíněného rámce minimálně B1 a to znamená úroveň samostatného uživatele jazyka. U žadatele je prověřována schopnost porozumění (čtení a psaní), mluvení (samostatný ústní projev a ústní interakce) a psaní (písemný projev).⁴¹ Zkoušky se konají v devíti ze čtrnácti krajů, vždy v sobotu v 11 hodin v termínech, které jsou předem stanoveny na daný rok. Zkouška⁴² je rozdělena na dvě části a to na část ústní a písemnou, které společně mohou trvat maximálně dvě a tři čtvrtě hodiny. Své výsledky ze zkoušky se žadatel dozví třicet dní od konání zkoušky. Možný výsledek je buď „*uspěl/a*“ nebo „*neuspěl/a*“, aby žadatel dosáhl kladného výsledku, musí ve zkoušce uspět na 60% a to nejen celkově, ale také v každé z jednotlivých částí. Nutno poznamenat, že konání této zkoušky je zpoplatněno a je oceněno na 3300,- Kč.⁴³ Osoby, které nejsou povinovány, aby takovou zkoušku skládaly:

- osoby, pro které český jazyk je jazykem mateřským, anebo jim český jazyk nečiní problémy, jelikož v minulosti absolvovaly alespoň 3 roky školní docházky na základní, střední či vysoké škole, na které byl vyučovací jazyk čeština,
- osoby starší 65 let a to z důvodu, že nejsou ekonomicky aktivní a jejich případná nižší znalost českého jazyka nezpůsobí překážku k jejich integraci a navíc také v jejich věku je ovládnutí cizího jazyka mnohem obtížnější a dále,
- osoby mladší 15 let také s ohledem na jejich nízký věk a nakonec
- osoby s mentálním postižením, které jim znemožňuje zvládnout český jazyk.

Ve francouzské úpravě došlo k razantním změnám, co se týče podmínky znalosti francouzského jazyka. V letech 1927 - 2011 bylo tzv. jazykové

---

⁴⁰ Zároveň také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v dohodě s Ministerstvem vnitra ve vyhlášce stanoví rozsah znalostí, které budou u zkoušky požadovány.

⁴¹ Podrobnosti jsou dále stanoveny v kapitole 3 Společné referenční úrovně Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

⁴² Modelová varianta zkoušky z českého jazyka (B1):

http://obcanstvi.cestina-procizince.cz/uploads/Modelova_varianta_zkousky_z_ceskeho_jazyka.pdf.

⁴³ Informace o zkoušce z českého jazyka. *Občanství*. [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: http://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=informace-o-zkousce-2&hl=cs_CZ.

přizpůsobení hodnoceno během 5 - 20 minutového rozhovoru vedeného státním úředníkem. Což je na dnešní poměry velice krátká doba a nehledě na to, že zde chybí prověření písemných schopností a porozumění psanému textu. Od 1. ledna 2012 již není jazykové přizpůsobení posuzováno státními úředníky. Žadatelé musí předložit jazykový certifikát, vydaný institucí akreditovanou francouzským státem, který osvědčuje úroveň B1 Společného evropského referenčního jazykového rámce, jak je již zmíněno u české úpravy. Doložení znalosti jazyka je tak dostačující. Ve Francii jsou organizovány specializované kurzy, které dopomáhají žadatelům ke splnění požadavků pro udělení občanství. Za tyto kurzy žadatelé musí platit, a to dokonce i v těch případech, kdy má žadatel diplom ze země, v níž se hovoří francouzsky. Jazykové kurzy pořádají autorizované jazykové instituty jedním z takových institutů je Mezinárodní centrum pedagogických studií (*Centre international d'études pédagogiques*) nebo Regionální komora průmyslu a obchodu (*Chambre régionale de commerce et d'industrie*). Ceny se pohybují mezi 48 a 120 eury.⁴⁴ Jejich vyvrcholení je diplom, který účastník kurzu získá na základě složení testu TCF – Testu znalosti francouzštiny (*Test de connaissance du français*), který je v souladu s vyhláškou č. 2011 - 266 ze dne 11. října 2011 Ministerstev vnitra, Zámorí, Místních orgánů a Imigrace (*Ministères d'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*). Žadatelé jsou podrobeni dvěma částem testu. V 1. části jde o porozumění poslechu, kdy je třeba zaškrtnout správnou odpověď na otázky z 30 úkolů, výhodou je, že každá z otázek má pouze jednu správnou odpověď.

Žadatel má na 1. část vyměřeno 30 minut.⁴⁵ Je třeba zmínit, že úkoly se neopakují a jsou vytvářeny na každou zkoušku vždy nové. Odpovědi se zaznamenávají na samostatný předtištěný list a jejich kontrola je prováděna scannerem, je tedy zajištěna naprostá objektivnost. U 2. část zkoušky je prověřována úroveň ústního projevu žadatele a spočívá v rozhovoru s porotou. Tato

---

⁴⁴ HAJJAT, A. *Report of naturalisation procedure – France*. EUDO Citizenship Observatory. Florencie: Evropský univerzitní institut, únor 2013.

⁴⁵ Pro přiblížení si uvedeme obsah jednoho z těchto úkolů. Šlo o poslech dialogu mezi prodávajícím a kupujícím, kdy kupující chce platit šekem, ale prodáváč mu vysvětluje, že šeky již neakceptují, ale naopak nabízí, že je u nich možné platit jakoukoli bankovní kartou. To ovšem pro kupující neznamena vysvobození a udává, že si kartu nechal doma. Proávající se slituje a rozhodne se, že udělá výjimku. Následuje otázka: Jakým způsobem bude kupující platit svůj nákup? A možnost 4 odpovědí: a) hotově, b) kreditní kartou, c) bankovní kartou anebo d) šekem. Za d) je tedy správně.

zkouška probíhá individuálně. Zkoušenému je postupně položeno 6 otázek se stoupající obtížností, ale nemá možnost přípravy. Za poslech je třeba získat minimálně 300 bodů, jelikož to je nejnižší hranice pro úroveň B1. Nejnižší akceptovatelná známka z ústního projevu je 6. Hodnocení je zajištěno korektory vyškolenými a pověřenými (např. *CIEP*) pomocí standardizovaných stupnic. Je zajištěna dvojitá korekce pro každý záznam ústního projevu. Výsledky jsou známy do 20 dnů od složení zkoušky, mimo víkendy a svátky, ale certifikát si je třeba vyzvednout na místě, kde byla zkouška skládána. Pro účely nabytí francouzského občanství je zkouška platná pouze po dva roky po složení.⁴⁶

Osvobození od této podmínky mají:

- osoby starší 65 let⁴⁷,
- osoby trpící handicapem nebo osoby, které mají neměnný špatný zdravotní stav, který ji znemožňuje splnění této zkoušky⁴⁸ nebo
- političtí azylanti a osoby bez státní příslušnosti, kteří mají na území Francie obvyklý a nepřerušovaný pobyt po dobu nejméně 15 let a jsou ve věku nad 70 let.⁴⁹

5) Žadatel musí prokázat, že je **znalý ústavního systému ČR** a že je schopen se na základní úrovni orientovat v **českých kulturně - společenských, zeměpisných a historických realitách**. Tento požadavek vyplývá z předpokladu, že osoba, která je s Českou republikou opravdově svázána, by měla znát zásadní fakta o její historii a kulturních kořenech. Zkouška trvá 45 minut a obsahuje 30 testových otázek ze tří oblastí a to z Občanského základu⁵⁰, Základních geografických informací⁵¹ a Základních historických a

---

⁴⁶ CIEP Au service du français et de l'éducation dans le monde. *TCF – Test de connaissance du français*. [online]. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.ciep.fr/tcf/tcf.php>

⁴⁷ Podle oběžníku Ministerstva vnitra z 16. Řijna 2012 č. NORINTK 1207286C, který stanovuje, že prefektura je oprávněna udělit žadateli staršímu 65 let výjimku ze zdravotních nebo jiných příznačných důvodů a prominout mu povinnost složení této zkoušky.

⁴⁸ Ne vždy handicap musí znamenat nemožnost složení zkoušky. Uchazeči se zdravotním postižením se přihlásí do zkouškového centra, kde musí předložit lékařské osvědčení, kde je uvedena výslovně povaha zdravotního postižení a praktické doporučení pro stanovení výhod pro postiženého, jako je například umístění v blízkosti reproduktorů. U zkoušky se pak přijmou potřebná opatření, která i osobě s handicapem umožní zkoušku složit. Pokud je žadatel nevidomý, existuje také verze zkoušky v Braillově písmu.

⁴⁹ Čl. 21-24-1 CC

⁵⁰ 1. oblast zkoušky - Občanský základ - obsahuje otázky ze čtyř tématických okruhů: Každodenní život, Občan, stát a právo, Občan a peníze a v neposlední řadě Práce a podnikání. Které jsou dále členěny na jednotlivá témata: Zvyky a tradice, Doprava, Zdravotní a záchranný systém, Vzdělávání, Politický systém,

kulturních informací⁵². Tak jako u testu z jazyka je nutno dosáhnout 60 % správných odpovědí. U testu z českých reálií je to tedy minimálně 18 z 30 otázek. Stejně je také upraveno, kdy se má tato podmínka za splněnou. Tedy pro jasnost věci, jedná se o situace, kdy:

- žadatel doloží, že absolvoval alespoň po dobu 3 školních let základní, střední nebo vysokou školu, na které se vyučovalo českým jazykem nebo
- žadatel ke dni podání žádosti mladší 15 let či
- žadatel je starší 65 let anebo je
- žadatel tělesně či mentálně postižen a to mu znemožňuje osvojení si znalostí ústavního systému a základní orientace v kulturně- společenských, zeměpisných a historických reálií ČR.⁵³

Ve **Francii** je tento požadavek podřazen pod tzv. asimilaci do francouzské společnosti, do které se zahrnuje i výše zmíněná znalost francouzského jazyka a dále seznámení se a také ztotožnění se s právy a povinnostmi, které jsou francouzskému občanu přisouzeny a tak podobně jako v české úpravě určitá znalost historie, kultury a francouzské společnosti.⁵⁴ Přizpůsobení se kultuře je ve Francii požadováno k udělení občanství již od roku 1927. Ale až od roku 2003 se posílil tento požadavek a přidala se povinnost prokázat dostatečnou znalost práv a povinností francouzských občanů. Podle navrhovatele této změny bylo účelem zajistit, že nově naturalizovaní občané rozumí významu toho, že se stali občany. Práva a povinnosti z roku 2003 se staly základními principy a hodnotami republiky. Až od roku 2011 se zavedla zkouška z historie a kultury Francie. Posouzení vyplývá s rozhovoru, v němž se přizpůsobení hodnotí. Co mohlo být důvodem nesplnění

Zákonodárná a výkonná moc, Soudní moc a ochrana občanů, Volby, Základní právní pojmy, správní a trestní právo, Občanské právo, Rodinné právo, Měna a bankovní soustava, Daňová soustava, Sociální zabezpečení, Zaměstnání a Podnikání.

⁵¹ 2. oblast zkoušky - Základní geografické informace - je tvořena tématy: Poloha přírodní poměry Česka, Česko v socioekonomických a v sociokulturních souvislostech a Česko v mezinárodních souvislostech. Dále členěné na jednotlivá témata: Poloha, rozloha a přírodní poměr, Příroda a krajina, Regiony a místa, Ochrana životního prostředí, Sociokulturní souvislosti, Socioekonomické souvislosti, Mezinárodní souvislosti.

⁵² 3. oblast zkoušky – Základní historické a kulturní informace – prověřuje znalosti z těchto témat: Středověk a novověk, 20. století a současnost, Významné osobnosti a umění. Dále členěny na jednotlivá témata: Středověk, Novověk, Dějiny Československa do roku 1948, Dějiny Československa od roku 1948 do roku 1989, Dějiny Česka od roku 1989, Významné osobnosti od 19. století do současnosti a Umění od středověku do současnosti.

⁵³ § 14 odst. 5 ZSO.

⁵⁴ Čl. 21-24 CC.

této podmínky, si ukážeme na rozhodnutí prefektury Hauts-de-Seine v Nanterre z 21. února 2012, kdy Panu B byla zamítnuta jeho žádost na základě toho, že jeho znalost hodnot a institucí Francouzské republiky je nedostatečná, jelikož nebyl schopen podat přijatelnou definici sekularismu a demokracie během jeho rozhovoru na prefektuře.⁵⁵ Žadatel je také povinen podpisem ztvrdit vázanost a srovnání se s Listinou práv a povinností francouzských občanů (*Charte des droits et devoirs du citoyen français*), připomínající principy, hodnoty a zásadní symboly francouzské republiky podle vyhlášky č. 2012 - 126 s ze dne 30. ledna 2012.

Tento předpis dále specifikuje a zpřísňuje, které znalosti jsou státním úředníkem hodnoceny pomocí otázek pokládaných formou nově zavedeného dotazníku s možností výběru odpovědi. Od července 2012 je žadatel povinen dosvědčit lepší porozumění jazyku, historii a francouzské kultuře. Dotazník se skládá z deseti otázek, zaměřených na geografii, literatura, památky, stejně jako na principy, na kterých je postavena celonárodní jednota. Program hodnocení byl vyvinut skupinou historiků a odborníků. Šedesát otázek již bylo testováno s 2000 kandidáty, s úspěšností mezi 70% a 80%, minimum je 60%. A otázky jsou pravidelně měněny, aby se zabránilo, aby se žadatelé učili odpovědi nazpaměť.⁵⁶

Úroveň znalosti historie, kultury a francouzské společnosti by se podle zmíněné vyhlášky měla rovnat znalostem žáka 1. stupně základní školy (*école primaire*). Zvláště pro osobu, která prošla základním všeobecným vzděláním na české škole, by něco takového neměl být problém. Otázky jsou formulovány spíše obecně a dalo by se říci, že co se týče historie, jde spíše o historii Evropy, než konkrétně jen Francie.⁵⁷ Co je zvláštní, je, že není požadována znalost konkrétních letopočtů a pokud tak jen jejich rozmezí či zařazení do konkrétního století. Na konkrétní letopočty naopak v testu z českých reálií jisto jistě narazíte.

Nakonec, jak je již výše zmíněno, žadatel je povinen podepsat Listinu práv a

---

⁵⁵ Dané rozhodnutí o zamítnutí žádosti: http://www.gisti.org/IMG/pdf/decision_2012-02-21_nat.pdf

⁵⁶ Anne-Gaëlle Rico. Un décret durcit les conditions de naturalisation en France. *Le Monde. fr.* [online]. 2. 2. 2012 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/societe/article/2012/02/02/un-decret-durcit-les-conditions-de-naturalisation_1637522_3224.html

⁵⁷ Uvedeme si příklady otázek, které se v takovém znalostním dotazníku mohou objevit. Otázka č. 1 - Do které historické etapy byste zařadili výstavbu zámku ve Versailles? Odpovědi, ze kterých máte možnost vybírat: a) období Ludvíka XIV, b) období Napoleona či c) období Ludvíka – Filipa. Otázka č. 2 - čemu sloužila Bastila před svým zničením? Odpovědi: a) bylo to vězení, b) šlo o hotel nebo c) byla to opera. Otázka č. 3. – Ve které z uvedených zemí se nemluví francouzsky? Odpovědi: a) Švýcarsko, b) Alžírsko nebo c) Španělsko. Otázka č. 4 - Kdo je Brigitte Bardot? Odpovědi: a) filmová herečka, b) 1. ženská šampionka v boxu nebo c) tvůrkyně módního domu. Otázka č. 5 – Molière by autor: a) detektivních románů, b) knih věnující se zahradnictví nebo c) divadelní hry.

povinností francouzského občana. Odmítne-li ji podepsat, žádost bude prohlášena za nepřípustnou pro nedostatek asimilace. Bude-li žádost schválena, listina je předána novému francouzskému občanovi během obřadu o udělení francouzského občanství. O obřadu více níže. Teď něco málo k oné listině. Listina práv a povinností francouzského občana je rozčleněna do 2 hlavních částí. 1. část popisuje principy, hodnoty a symboly francouzské republiky, kde je například řečeno, že heslo Francie je svoboda, rovnost a bratrství (*Liberté, Egalité, Fraternité*) nebo že francouzská státní hymna je *Marseillaise*. 2. část má tři podnadpisy a to právě Svoboda, Rovnost a Bratrství, které obsahují jednotlivá práva a povinnosti občanů. Část Svoboda např. obsahuje: „*Lidé se rodí i umírají svobodní a rovnocení ve svých právech.*“ (*Tous les êtres humains naissent et demeurent libres et égaux en droits*). V části rovnost nalezneme například: „*Muž i žena mají ve všech doménách stejná práva*“ (*L'Homme et la femme ont dans tous les domaines les mêmes droits*). A v poslední části Bratrství je třeba zaznamenáno: „*Každý francouzský občan přispívá k obraně a soudržnosti Národa.*“ (*Tout citoyen français concourt a la défense et la cohesion de la Nation*).

6) Žadatel je v ČR dále povinen prokázat zda v posledních 3 letech, které předcházely podání žádosti, **neporušil závažným způsobem povinnosti, které plynou z právních předpisů ČR**. Ve staré úpravě šlo pouze o předpisy, které se týkaly vstupu a pobytu cizinců na území ČR, veřejného zdravotního pojištění, sociálního zabezpečení, důchodového pojištění, daní, cel, odvodů a poplatků. Nová úprava zavádí, že žadatel musí prokázat, že neporušil i jiné právní předpisy, pokud se budou týkat zaměstnanosti, vyživovací povinnosti vůči dítěti a veřejnoprávních povinností k obci, ve které je žadatel přihlášený k trvalému pobytu, ale jen jde – li o povinnosti, které obec ukládá ve své samostatné působnosti. Žadatel splní tuto podmínku, i když povinnost poruší, ale takové porušení není považováno za závažné nebo došlo – li před delší dobou a škodlivý následek, který byl způsoben, byl následně také odstraněn nebo žadatel učinil opatření k odstranění takového následku. Klasickým příkladem porušení povinnosti, kterou lze prominout, je případ, kdy žadatel měl sice vysoký nedoplatek na pojistné na veřejné zdravotní pojištění, ale tento nedoplatek následně uhradil a od té doby pojistné pečlivě platí.

Ve Francii tato podmínka není výslovně uvedena jako podmínka samostatná, ale její podstata se dá zahrnout do výše zmíněného předpokladu morálnosti.

7) Žadatel je povinen **prokázat výši a zdroje svých příjmů**, tedy že je získává v souladu s právními předpisy. Má také oznamovací povinnost při přes-hraničním převozu nebo bezhotovostním převodu finančních prostředků z ciziny. Je také nutné, aby prokázal, že ze svých příjmů odvádí daně podle zvláštního právního předpisu. Tyto skutečnosti je žadatel nucen prokazovat za poslední 3 roky, které předcházely podání žádosti. Důvodová zpráva nám objasňuje účel tohoto ustanovení⁵⁸, kde ho vymezuje jako snahu vyhnout se udělení státního občanství České republiky žadatelům, kteří získali své finanční prostředky z nelegálních zdrojů nebo na základě porušování nebo obcházení právních předpisů. Tato podmínka nemusí být splněna žadatelem, který ke dni podání žádosti nedosáhl věku 18 let.

Žadatel o francouzské státní občanství není povinen prokazovat ani výši ani zdroje svých příjmů.

8) Podle § 14 odst. 8 ZSO žadatel musí prokázat, že v posledních třech letech, které předcházely podání žádosti, jeho pobyt na území ČR **nezatěžoval výrazným způsobem a bez vážných důvodů systém státní sociální podpory nebo systém pomoci v hmotné nouzi**. Zákon stanovuje, že za výrazné zatížení jedno z výše uvedených systémů je považován stav, kdy je žadatel převážně závislý na dávkách, které jsou poskytovány ze systému sociální podpory nebo ze systému pomoci v hmotné nouzi. K takovému výraznému zatížení nebude přihlíženo v případě, že jde o osobu, která je vyloučena z výkonu výdělečné činnosti z důvodu svého zdravotního stavu, připravuje se na budoucí povolání, čerpá mateřskou či rodičovskou dovolenou, anebo jde o osobu, která pečuje o jinou osobu, která je tuto péči odkázána.

Oběžník⁵⁹ francouzského Ministerstva vnitra z 16. října 2012 upřesňuje podobnou podmínku. Přeci jen je tato problematika ve francouzské právní úpravě pojmuta, řekněme, z druhého konce. Sice není vyžadováno, aby dotyčný žadatel nezatěžoval sociální systém, ale naopak vyžaduje jisté **profesionální začlenění**, které je nezbytnou podmínkou asimilace a itegrace do francouzské společnosti. Je zajímavé, že se nehledí jen na konkrétní situaci žadatele v době, kdy podal svou žádost, ale na celkový průběh jeho kariéry. To, jaký má žadatel druh pracovní smlouvy, nebo zda vůbec momentálně pracovní smlouvu má, není samo o sobě podstatné. Důležité je, aby daná aktivita zajišťovala žadateli odpovídající a stabilní zdroje. Přitom v prefekturách často dochází k odmítání či odročení žádostí právě

---

⁵⁸ § 14 odst. 7 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky.

⁵⁹ Oběžník č. NORINTK 1207286C ze dne 16. Října 2012.

na základě neexistence pracovní smlouvy v době podání žádosti o udělení státního občanství. Ministr vnitra Manuel Valls oběžník zaslal prefekturám. Oběžník ze dne 21. června 2013, kde uvádí, že přístup k profesionálnímu začlenění musí brát v úvahu vývoj na francouzském trhu práce a potřeby rozvoje Francie. Přístup k francouzskému občanství vyžaduje určitou materiální autonomii, dostatečnou do té míry, aby byl umožněn jeho výkon. Stabilita zdrojů je totiž faktorem a důkazem integrace. Nicméně, vzhledem k vlastnostem současného francouzského trhu práce, požaduje po prefekturách, aby období nezaměstnanosti, nebo krátkodobé či jiné úvazky, nepovažovali za systematicky nepříznivé, ale především se soustředili na konzistenci a vytrvalost v profesní historii vykazované žadatelem.⁶⁰

Ministr Valls také zdůraznil, že je třeba, aby nedocházelo k odmítání žadatelů o francouzské státní občanství, jen proto, že se jedná o studenty. Dodává, že musí být splněn předpoklad, že tito studenti mají vlastní příjmy. A stejně tak uvedl, že by se měla podporovat naturalizace studentů vysokých škol a vedoucích akademiků.⁶¹ Jen kvůli momentální neexistenci pracovního poměru odmítat zástupce inteligence by bylo proti zájmům Francie.

9) CC navíc uvádí v čl. 21- 22 **podmínku věku**. Dle francouzské úpravy tedy nesmí být uděleno francouzské občanství osobě, která nedosáhla zletilosti, tedy věku 18 let. Nezletilý může být také naturalizován, myšleno v užším slova smyslu, pokud však žije s rodičem, který nabyl francouzské státní občanství a je prokazatelné, že s ním žil v průběhu 5 let předcházejících podání žádosti na území Francie.

A dále francouzskou podmínkou, kterou uvádí č. 21- 27- 1 CC, je tzv. **výběr občanství**. Cizinec, který chce získat francouzské státní občanství, musí uvést občanství, která již vlastní, a v případě kladného rozhodnutí, musí upřesnit, zda si je chce udržet či případně, kterého se chce vzdát. Francouzská úprava připouští, stejně tak jako od 1. 1. 2014 úprava česká, možnost dvojího či vícečetného občanství.

---

⁶⁰ Podle oběžníku č. INTK 1300198C ze dne 21. června 2013.

⁶¹ Sanjay Navy. Naturalisation et critère de l'insertion professionnelle : la circulaire VALLS du 16 octobre 2012. *Sanjay Navy – Avocat du Barreau de Lille*. [online]. 3. 11. 2012 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: http://avocats.fr/space/sanjay.navy/content/naturalisation-et-critere-de-l-insertion-professionnelle—la-circulaire-valls-du-16-octobre-2012_955E9A8F-6E99-4984-BF27-5FEBF227F42F

3.2 Řízení o udělení státního občanství

Řízení o udělení státního občanství je zvláštním druhem správního řízení, které je v obou státech zahajováno na základě žádosti. Jak jsme si již výše zmínili, ani ve Francii ani v ČR není na státní občanství nárok a jeho udělení závisí na splnění zákonných podmínek a na posouzení přípustnosti žadatele o občanství. Příslušný orgán na základě diskreční pravomoci posoudí, jestli v daném případě je dotyčná osoba způsobilá stát se občanem daného státu za současného naplnění stanovených předpokladů. To znamená, že i když žadatel splní všechny zmíněné podmínky, nemá zdaleka vyhráno a musí se dostat přes hradbu správního uvážení. Samotné rozhodnutí není rozhodně jen pouhým produktem svévole. Je třeba jej řádně odůvodnit, aby bylo následně soudně přezkoumatelné.

Rozhodování v ČR je svěřeno do rukou Ministerstva vnitra. Žádost se podává u krajského úřadu⁶² podle místa trvalého pobytu. V mezistádiu u krajského úřadu se vyplňuje žádost a žadatel je povinen předložit potřebné dokumenty.⁶³ Následně je žádost spolu se stanoviskem příslušného krajského úřadu a s vyžadovanými dokumenty předána Ministerstvu. Zákon pro předání žádosti Ministerstvu stanovuje lhůtu 30 dnů. V případě, že Ministerstvo pochybuje o správnosti dokumentů či je nepovažuje za dostačný podklad, je mu umožněno se nechat informovat od jiných státních orgánů, územně samosprávných celků nebo u zdravotních pojišťoven, které mají povinnost mu tuto informaci sdělit. A dále je také Ministerstvu umožněno v případě, že je žadateli více jak patnáct let, si vyžádat stanoviska Policie ČR nebo zpravodajských služeb. V České republice je na vydání rozhodnutí vyměřena doba 180 dní. Tato doba může být dle zákona zkrácena na 60 dní, o takovou situaci půjde například v případě, že jde o zvláštní nabytí občanství dítětem spojené s určením otcovství, kde nejsou splněny podmínky pro automatické nabytí občanství tímto způsobem.⁶⁴ Ministerstvo má možnost rozhodnout dvěma způsoby, buď

---

⁶² V Praze se žádost podává u úřadu městské části Praha 1 až 22.

⁶³ Takovými dokumenty podle § 19 ZSO jsou: rodný list, oddací list nebo doklad o vzniku partnerství, doklad o rozvodu manželství nebo zrušení partnerství, úmrtní list zemřelého manžela nebo partnera, výpis z evidence trestů, životopis vypracovaný volnou formou v českém jazyce, doklad o absolvování zkoušky znalosti českého jazyka, základní znalosti ústavního systému České republiky a základní orientace v kulturně společenských, zeměpisných a historických realitách České republiky, doklad prokazující pobyt na území České republiky a jeho pobyty v zahraničí, potvrzení, která nejsou starší 30 dnů, že nemá v evidenci daní u orgánů Finanční správy České republiky ani orgánů Celní správy České republiky evidován nedoplatek, potvrzení o tom, že je příjemcem starobního důchodu, doklady, které prokazují příjmy manžela nebo partnera, doklady, že disponuje příjmy ze zahraničí, potvrzení o zaměstnání včetně informace o výši příjmu, pracovní smlouvy nebo potvrzení o zaměstnání, potvrzení o studiu, poslední školní vysvědčení nebo jiné doklady prokazující studium.

⁶⁴ Podle § 28 ZSO.

udělí žadateli české státní občanství, nebo jeho žádost zamítne. Zamítnutí žádosti musí být Ministerstvem odůvodněno, ale ne v případě, když důvodem zamítnutí je ohrožení bezpečnosti státu⁶⁵ a toto odůvodnění by mohlo obsahovat utajované informace. Tohoto tvrzení by se mohlo zneužívat a Ministerstvo by tak mohlo zastírat nevoli udělit určitým skupinám osob české státní občanství. V tomto případě, tedy pokud se důvodem odmítnutí občanství stala bezpečnost státu, není ani možné se domoci přezkumu takového rozhodnutí. Tato mezera v zákoně svým způsobem umožňuje Ministerstvu uplatňovat libovůli. V tomto ohledu je dle mého názoru nová úprava protiústavní. V takovém případě jde o střet mezi zájmem bezpečnosti státu a zájmem přezkoumatelnosti rozhodnutí. Za nutné se považuje nalézt mezi těmito dvěma zájmy kompromis.⁶⁶ Pokud nejde o tuto situaci má žadatel možnost podat rozklad, řádný opravný prostředek správního řízení, který zajistí přezkum takového rozhodnutí. Od podání rozkladu do doby, než ministr vydá rozhodnutí o rozkladu, uplyne maximálně doba 120 dní. Dále má žadatel možnost podat novou žádost, ale to až po uplynutí doby 2 let od právní moci zamítavého rozhodnutí. Což ale nebude platit pro toho žadatele, který byl v době, když došlo k zamítnutí jeho žádosti ještě dítě nebo v případě, že důvod zamítnutí žádosti bylo nesplnění podmínky, kterou žadatel následně splnil.⁶⁷ V případě, že se žádosti vyhová, Ministerstvo předá žadateli listinu o udělení státního občanství. Fakticky nabude státní občanství žadatel starší 15 let až složením státoobčanského slibu: *"Slibuji na svou čest věrnost České republice. Slibuji, že budu dodržovat její Ústavu a ostatní zákony České republiky"*. Ke složení tohoto slibu dojde slavnostním způsobem a veřejně před ředitelem krajského úřadu.⁶⁸ Každý úřad má možnost si tuto ceremonii upravit podle svého. Obvykle se pořádá v obřadní síni úřadu. Nový občan je představen a čte se výše zmíněný text státoobčanského slibu. Následně se občan vyzve, aby podáním pravé ruky a slovy „slibuji“ potvrdil přednesený státoobčanský slib. Pak dojde k podepsání listiny Zápisu o složení státoobčanského slibu a pak se předá Listina o udělení státního občanství České republiky novému českému občanu. Často se pouští *„Kde domov můj?“* a je přednesen slavnostní projev a pak zpravidla následuje neformální část.

---

⁶⁵ Pod pojmem bezpečnost státu se skrývá podle § 22 odst. 3 ZSO také ohrožení svrchovanosti státu, jeho územní celistvosti, demokratických základů, životů, zdraví nebo majetkových hodnot.

⁶⁶ ŠIMÍČEK, V., MOLEK, P. Udělování státního občanství - na cestě od milosti státu k soudně přezkoumatelnému správnímu uvážení. *Právník*, Praha: Academia, 2005, Roč. 144, č. 2, s. 137-156.

⁶⁷ Podle § 25 ZSO.

⁶⁸ V Praze se skládá tento slib před tajemníkem úřadu městské části hlavního města.

Ve **Francii** je, podobně jako v ČR, prvním krokem k zahájení řízení předložení žádosti o udělení státního občanství. Žádost se podává u úřadu prefektury.⁶⁹ Rozhodovací proces byl v roce 2010 zásadně pozměněn. Do tohoto roku probíhalo rozhodování na dvou úrovních, podobně jako tomu je dodnes v Česku. Nejprve prefektura posuzovala případ a následně vydala své stanovisko k žádosti, ale konečné rozhodnutí učinila až národní správa, v jejíž kompetenci bylo udělování občanství. Od roku 2010 je každá prefektura oprávněna rozhodnout sama a národní úroveň zasahuje pouze v případech souhlasného rozhodnutí. Prefektury tedy musí kontrolovat bezvadnost žádostí. Prověřují dokumentaci v případě prvního podání žádosti, a pak znovu před přijetím rozhodnutí. Shledá - li prefektura některé dokumenty jako nesprávné, zašle žadateli dopis, ve kterém je vyzván k předložení řádných podkladů. Délka řízení je až 18 měsíců. Ke zkrácení na 12 měsíců dojde, má-li žadatel trvalý pobyt ve Francii déle než 10 let. Od reformy v roce 2010 může tedy každá prefektura rozhodnout o zamítnutí nebo schválení žádosti a uvědomit o tom žadatele. Zamítne-li prefektura žádost, žadatel obdrží negativní rozhodnutí poštou. Je-li rozhodnutí pozitivní, zasílá se Ministerstvu vnitra, které může toto rozhodnutí potvrdit nebo zvrátit. Francouzská úprava umožňuje proti zamítavému rozhodnutí uplatnit opravný prostředek, a to odvolání. Je-li žádost zamítnuta, žadatel může nejprve žádat prefekturu o druhé posouzení žádosti (*recours gracieux*). Dokumenty pak posuzuje jiný státní úředník. Je-li následně rozhodnutí pozitivní, druhé rozhodnutí ruší původní, a státní občanství je uděleno. Pokud je však rozhodnutí opět negativní, prefektura má stále povinnost odůvodnit toto rozhodnutí, a žadatel se může obrátit na Správní soud ve lhůtě 2 měsíců k přezkoumání tohoto rozhodnutí. Následné soudní rozhodnutí může buď potvrdit, nebo odmítnout rozhodnutí ministra a dále jej lze napadnout a obě strany sporu se mohou obrátit na Odvolací správní soud a poté i ke Státní radě. Cizinec se oficiálně stává občanem, až je jeho jméno zveřejněno ve Sbírce zákonů (*Journal Officiel*).⁷⁰ Během šesti měsíců, které následují po získání francouzského státního občanství, jsou noví občané pozváni k slavnostnímu ceremoniálu. Tento slavnostní ceremoniál se týká těch, kteří se stali Francouzi na základě žádosti, reintegrace, prohlášením po sňatku nebo narozením ve

---

⁶⁹ Prefektura obsahuje identické území jako departement, na kterém je jmenován prefekt. Může být nazývána vedoucí místo departementu. Departement je rozdělen do několika dílčích prefektur odpovídající jeho okresům (*arrondissements*).

⁷⁰ HAJJAT, A. *Report of naturalisation procedure – France*. EUDO Citizenship Observatory. Florencie: Evropský univerzitní institut, únor 2013

Francii cizincům.⁷¹ Zmíněný ceremoniál je organizován prefektem v každém departementu nebo starostou města s povolením prefekta⁷². Explicitní důvod tohoto ceremoniálu se vztahuje k symbolické obraně republikánských principů proti vnímané etnické hrozbě. Zatímco ceremoniál symbolizuje integraci bývalých cizinců do národní komunity, oficiální pojednání zdůrazňují odlišnost nově naturalizovaných občanů a naznačují, že nejsou zcela Francouzy. Je však zajímavé, že podle posouzení prvního roku⁷³ provádění těchto ceremoniálů se 96 % ze všech těchto ceremoniálů obešlo bez jakýchkoli incidentů.⁷⁴ Pro představu jak obvykle tato ceremonie probíhá, si uvedeme na příkladu z Policejní prefektury v Paříži. Každý týden se konají dvě naturalizační ceremonie, zpravidla ve čtvrtek v 14 hodin a 15:30. Trvají asi 45 minut. U každé se shromáždí kolem šedesáti nově naturalizovaných občanů. Noví francouzští občané jsou přivítáni v sálu Marianne prefektem policie nebo někým z jeho zástupců. Prefekt uvede ceremonii projevem a hosté jsou pak vyzváni, aby zpívali *Marseillaisu*. Noví občané jsou pak jednotlivě vyvoláváni a přijímají osvědčení o státním občanství a gratulaci od prefekta.

3.3 Pozbývání státního občanství

Stejně tak jako je tomu u nabytí státního občanství, tak i úpravu jeho pozbytí si každý stát upravuje ve vnitrostátních právních normách, a to za současného respektování norem mezinárodněprávních.⁷⁵ Zásadní sdělení, které jsou státy povinny respektovat, přináší např. Všeobecná deklarace lidských práv, která byla slavnostně přijata Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948 a jejíž článek 15 stanovuje: „Každý má právo na státní příslušnost.“ a „Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.“ A to z důvodů, že v případě, že je fyzická osoba zbavena svého občanství, půjde o podstatný zásah do jejího právního postavení. Přitom vnitrostátní

---

⁷¹ Podle čl. 21-28 a 21-29 CC.

⁷² Paříži se tento ceremoniál koná na Policejní prefektuře (*Prefecture de police*).

⁷³ Myšlenka slavnostního ceremoniálu pro nové francouzské občany byla původně vyjádřena již v roce 1988 ve zprávě Komise pro státní občanství. Roku 1993 povolil meziresortní oběžník prefekturám organizovat ceremoniály, na kterých se formálně udělují doklady o naturalizaci novým občanům. Zůstaly však nepovinné a zkušební. Ovšem zákon z 24. července 2006 postoupil dál a vytvořil novou kapitolu v CC, která upravuje slavnostní přijetí občanství.

⁷⁴ HAJJAT, A. *Report of naturalisation procedure – France*. EUDO Citizenship Observatory. Florencie: Evropský univerzitní institut, únor 2013

⁷⁵ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 143.

právní řády obsahují různé druhy způsobů jak dojít pozbytí státního občanství. Jan Filip uvádí jejich dělení dle jejich důvodů:

- Ze zákona/ *ex lege*,
- Z mezinárodní smlouvy/ *ex contractu*,
- Z projevu vůle občana, typicky prohlášením,
- Z projevu vůle státu, např. odnětním,
- Z určené právní skutečnosti / *ex necessitate legis*, zde šlo např. o vystěhování s úmyslem nenavrátit se⁷⁶

Na druhé straně František Emmert nám vymezuje pouze 2 kategorie pozbývání státního občanství a to buď v závislosti na nabytí nového občanství či naopak bez takové vazby. A dodává: „*Pozbývání občanství by v ideálním případě mělo být vždy spojeno s nabytím nového*“ Bohužel v praxi se nadále setkáváme se situacemi, kdy tomu tak není.⁷⁷ To se však netýká ani jedné z vnitrostátních právních úprav, kterými se zaobíráme. V obou případech jak ve Francii, tak v České republice je pozbytí státního občanství spojeno s nabytím občanství nového.

V České republice docházelo do konce roku 2013 k pozbytí státního občanství ČR dnem, kdy občan ČR učinil výslovný projev vůle tím, že podal žádost nebo učinil prohlášení nebo jakýkoli jiný počin, se kterým je spojeno dobrovolné nabytí státního občanství cizího státu.⁷⁸ Což existenci dvojího či vícečetného státního občanství nepodporovalo, a to i navzdory vnitrostátním právním úpravám evropských států, včetně Francie. Tato část, již dnes neplatného, zákona byla zahalena určitou nejasností. A k pochopení opravdového významu daných slov nám dopomohly až judikáty. Takový impulz přinesl Ing. Petr Uhl, který svou ústavní stížností proti rozhodnutí Městského soudu v Praze, nechal Ústavní soud osvětlit, že nabytí cizího občanství volbou neznamená to samé, co nabytí cizího občanství na vlastní žádost. A tedy k pozbytí českého občanství při volbě nedojde.⁷⁹ Litera zákona, jak víme, stanovovala výjimky, kdy k takovému pozbytí nedocházelo. Do roku 2003 diskutované ustanovení znělo takto: „*Státní občan České*

⁷⁶ FILIP, J. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Brno: Masarykova Univerzita, 2004, s. 42.

⁷⁷ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 11 - 12.

⁷⁸ § 17 zákona č. 40/ 1993 Sb., o nabytí a pozbývání státního občanství České republiky.

⁷⁹ Podle nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 5. 5. 1997 č. IV. ÚS 34/ 97.

republiky pozbývá státní občanství České republiky okamžikem, kdy na vlastní žádost nabytí cizí státní občanství s výjimkou, kdy cizí státní občanství nabytí v souvislosti s uzavřením manželství nebo narozením.“ Od roku 2003 toto ustanovení bylo obohaceno o novelu, kdy bylo nově nutné splnit podmínku, že k nabytí cizího státního občanství manžela musí dojít za doby, kdy manželství stále trvá.⁸⁰ Toto ustanovení však, ať už před nebo po novele, přineslo řadu problémů, které se staly očividnými například u případu českých občanek v Sýrii. Problematika před onou novelou z r. 2003 byla hlavně ve výkladu toho, co znamená nabytí v souvislosti s uzavřením manželství. Striktní výklad se klonil k pojetí, že takovou situací se myslí jen to, když k uzavření manželství žena automaticky nabyde i státní občanství svého manžela a tedy na ostatní situace by se tato výjimka nevztahovala a ony osoby by pozbyly ze zákona občanství ČR. Naopak benevolentnější výklad vymezoval, že o tuto situaci se jedná v případě, kdy je zde alespoň nějaká souvislost s uzavřením manželství. Jinak by totiž v ustanovení bylo ono „v souvislosti“ zcela navíc. Po nastínění tehdejší úpravy zpět k Češkám v Sýrii. V tehdejší Československu se jako mladé dívky seznámily se zde studující mladými muži ze Sýrie. A jak to tak bývá, pokračovalo to svatbou a přestěhováním se do Sýrie. Po dlouhé době, kterou Češky provdané za Syřany v Sýrii strávily, si chtěly požádat o syrské státní občanství. Avšak bylo jim poskytnuto poučení, že pokud tak učiní, o své české občanství přijdou. Ty ženy, které již syrské občanství nabyly tak ztratily občanství české a důsledky, které to s sebou neslo, byly ještě o to horší. Byl jim např. odebrán cestovní pas a v případě potřeby cesty do ČR byly již povinny získat vízum. To samozřejmě většinu takových zájemkyň o státní občanství Sýrie odradilo, i když tak zůstávaly v Sýrii jen cizinkami. Od r. 2003 došlo k výše zmíněnému doplnění ustanovení o výjimce, kde k pozbytí českého státního občanství nedojde, v případě, kdy došlo k nabytí cizího státního občanství manžela za trvání manželství. I když se předpokládalo, že tak dojde k zmírnění, tak paradoxně došlo spíše k tomu, že se podmínky proto, aby si osoby své české občanství mohly ponechat, ještě více zpřísnily. Zákonodárce se touto novou podmínkou nejspíš snažil říct, že k nabytí onoho cizího občanství nemusí dojít hned uzavřením manželství. V té chvíli byl společně s touto podmínkou nepřitelem zájemkyň plynoucí čas, který jim znemožnil nabytí dvojí občanství. A to třeba v případě, že se z nich mezitím staly vdovy anebo od podání žádosti

---

⁸⁰ § 17 zákona č. 40/ 1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, který dále stanovil, že k pozbytí státního občanství ČR nedojde ani v případech, kdy k nabytí cizího státního občanství došlo narozením.

o nabytí státního občanství Sýrie do jeho faktického nabytí uběhla doba dvou let a pokud jejich manželství mezitím zaniklo, spolu s ním zanikla naděje na dvojí občanství.⁸¹

Naštěstí ZSO, účinný od 1. 1. 2014, vnesl do právní úpravy České republiky razantní změnu. Pokud tedy státní občan ČR nabyde státní občanství jiného státu, nedojde již ke ztrátě občanství českého. Tím Česká republika přistoupila na možnost vzniku dvojího či vícečetného občanství u českých občanů a nově to nepovažuje za nežádoucí stav. Od účinnosti ZSO je stanoven jediný možný způsob pozbytí státního občanství ČR a to prohlášením o vzdání se státního občanství České republiky. Nepostačuje však pouhé učinění tohoto prohlášení jako závazného projevu vůle, ale navíc je třeba splnit zákonné podmínky. Je třeba, aby se prohlašovatel trvale zdržoval v cizině, nebyl v ČR přihlášen k trvalému pobytu a v tutéž chvíli byl státním občanem cizího státu nebo aby o nabytí takového občanství žádal a toto prohlášení činil v souvislosti s jeho nabytím.⁸² Řízení o pozbývání občanství mají ve své moci krajské úřady. Krajský úřad vydá prohlašovateli doklad o pozbytí občanství, ale až tehdy kdy mu prohlašovatel předá doklad o nabytí cizího státního občanství⁸³. K pozbytí státního občanství ČR dojde ke dni převzetí dokladu o pozbytí státního občanství České republiky prohlášením.⁸⁴

Francouzská právní úprava vymezuje dvojí cestu k pozbytí státního občanství. První je dobrovolná, tedy v souladu s vůlí francouzského státního občana. Touto volní cestou zájemce může docílit pozbytí dvěma způsoby, a to buď učiněním prohlášení nebo podáním žádosti. Nicméně v některých zvláštních případech může dojít k pozbytí občanství i nedobrovolně, což je v České republice nepřipustné, neboť podle čl. 12 odst. 2 Ústavy je stanoveno: „*Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.*“ Ve Francii je tomu ovšem jinak, je stanoveno, že nedobrovolnému pozbytí státního občanství může dojít na základě nepoužívání (*désuétude*) nebo zbavení (*déchéance*).

Nejprve si uvedeme způsoby volního pozbytí státního občanství.

Za určitých podmínek mnohou státní občanství pozbyt prohlášením děti, které se

---

⁸¹ KANDALEC, P. Osudy našich krajanek v Sýrii ve světle české úpravy státního občanství. In *Dny veřejného práva*. 1. vydání. Brno: Tribun EU s. r. o., 2007.

⁸² Podle § 39 ZSO.

⁸³ Podle § 39 odst. 7 b nemusí jít o doklad o nabytí, bude také postačovat doklad, který přislíbujícím nabytí cizího státního občanství hned po pozbytí českého státního občanství. V dokladu o tom, že pozbude české státní občanství, se uvede, kdy dojde k pozbytí státního občanství České republiky.

⁸⁴ Podle § 39 odst. 9 k pozbytí českého státního občanství dojde také dnem, kdy je zastupitelskému úřadu nebo jinému státnímu orgánu ČR doručeno oznámení orgánu cizího státu o tom, že český státní občan nabyl cizí státní občanství bez ohledu na to, že prohlašovatel doklad o nabytí cizího státního občanství zastupitelskému úřadu nedoručil.

narodily v zahraničí za předpokladu, že jeden z jejich rodičů je francouzský státní občan nebo se narodily ve Francii a jeden z jejich rodičů se rovněž narodil ve Francii. Dále výslovným prohlášením mohou pozbyt státní občanství Francie osoby, které dosáhly zletilosti, a pobývají v zahraničí a zároveň dobrovolně nabyly cizího státního občanství.⁸⁵ Třetí případ možného pozbytí je spojen s uzavřením sňatku s cizincem. Ovšem za splnění podmínky, že francouzský občan získal státní občanství svého manžela či manželky a jejich bydliště a společná domácnost se nachází v cizině.⁸⁶ Francouzská úprava jakoby pouze upřesňuje úpravu českou. Rozdíly hlavně nacházíme ve vázanosti na věk, které v tomto smyslu česká právní úprava neobsahuje. Ovšem opravdu podstatný rozdíl nacházíme v článku 23 – 5 CC, kde je řečeno, že k výše zmíněnému prohlášení není způsobilý francouzský občan mužského pohlaví, jehož věk nedosáhl třiceti pěti let, pokud nemá splněnou povinnost aktivní službu uloženou podle Zákoníku o vojenské službě (*Code de Service national*).

Lidé, kteří nesplňují podmínky pro pozbytí francouzského státního občanství prohlášením, mohou jej dosáhnout na základě žádosti často nazývané "osvobození z pout věrnosti" (*libération des liens d'allégeance*), ovšem i tak je zájemce povinen mít státní občanství cizího státu. Žádost je kladně vyřízena jen na základě pozitivního stanoviska Státní rady. Nicméně i když je toto stanovisko nepříznivé, k pozbytí francouzského státního občanství může dojít na základě žádosti k Radě ministrů (*conseil des ministres*). Tohoto procesu se však využívá jen velice zřídka.

Velmi sporadicky se také využívá výše zmíněného zbavení státního občanství. Články 25 a 25 - 1 CC stanoví, že zbavení státního občanství není možné, pokud je pravděpodobné, že by se jedinec stal osobou "bez státní příslušnosti". Toto ustanovení je v souladu s Úmluvou o omezení případů bezdomovectví. Existují 4 případy, kdy k nedobrovolnému pozbytí může dojít. Jsou to:

- odsouzení za jednání představující trestný čin nebo jiný delikt představující porušení základních zájmů národa nebo trestný čin nebo delikt, který je teroristickým činem,
- odsouzení za jednání představující trestný čin nebo delikt, jejichž obsahem jsou útoky na veřejnou správu osobou vykonávající veřejnou funkci,

---

⁸⁵ Podle čl. 23 – 4 CC.

⁸⁶ Podle čl. 23 – 5 CC.

- odsouzení za obcházení povinnosti vyplývající ze Zákoníku o vojenské službě,
- skutečnost, že se účastní činností ve prospěch cizího státu, které jsou neslučitelné se statutem francouzského občana, a které poškozují zájmy Francie.

Před zákonem č. 2003 – 1119, o kontrole přistěhovalectví, pobytu cizinců ve Francii a občanství, ze dne 26. listopadu 2003 mohlo k zbavení dojít jen na základě činů spáchaných do deseti let od nabytí francouzského občanství. Doba je prodloužena na patnáct let zákonem č. 2006 – 64, o boji proti terorismu, obsahující některá ustanovení týkající se bezpečnosti a hraničních kontrol, ze dne 23. ledna 2006 pro trestné činy proti základním zájmům národa nebo pro teroristický čin. Zbavení může být uloženo pouze v deseti letech následujících po spáchání trestných činů uvedených v čl. 25 CC, tato lhůta je prodloužena, pokud osoba spáchala teroristický čin. Zbavení je učiněno odůvodněným usnesením, které je možno provést jen se souhlasem Státní rady.

2. způsob pozbytí francouzského státního občanství bez ohledu na vůli francouzského občana je na základě nepoužívání. To se vztahuje hlavně na příslušníky francouzských rodin, kteří se usadili v zahraničí před více než 50 lety, a kteří nemohou prokázat své francouzské občanství nebo francouzské občanství svých rodičů. Tyto dvě podmínky je nutno naplnit kumulativně. Ztráta francouzského občanství z důvodu nepoužívání je deklarována rozsudkem⁸⁷ nebo úředníkem v okamžiku podání žádosti o osvědčení francouzského občanství.⁸⁸ Osvědčení o francouzském občanství je jediný legální způsob jak je možné prokázat své postavení francouzského státního občana.⁸⁹

---

⁸⁷ Podle čl. 23 – 6 CC.

⁸⁸ Podle čl. 30 – 3 CC.

⁸⁹ Podle č. 31 – 2 CC.

4 Dvojití státní občanství a osoby bez státní příslušnosti

4.1 Dvojití a vícenásobné státní občanství

Absence jednotné úpravy nabývání a pozbývání občanství na poli mezinárodního práva, jakož i rozmanitost ve vnitrostátních právních úpravách, nechává vzniknout situaci, kdy se jedinec stane občanem dvou či více států nebo naopak není občanem žádného státu. V prvním případě se taková osoba nazývá *bipolita/ bipatrida*, ve druhém *apolita/ apatrida*.⁹⁰ Přirozený původ bipolity nenalzáme jen v různosti vnitrostátních úprav, ale také v permanentní migraci mezi státy a v uzavírání sňatků s cizinci.⁹¹ Pro představu si uvedeme nejhojnější příčiny, které vedly ke vzniku dvojitího občanství či vícenásobného občanství tak, jak je popsal ve své publikaci František Emmert. Dvojití či vícenásobné občanství tedy vzniká:

- *„v okamžiku narození, pokud se dítě narodí rodičům, z nichž každý má odlišné občanství, avšak právní řády obou rodičů jsou v otázce nabývání občanství shodně postaveny na zásadě ius sanguinis. Dítě nabývá občanství obou rodičů;*
- *v okamžiku narození, pokud se dítě narodí na území státu, jehož právní řád připouští nabytí občanství podle zásady ius soli, avšak alespoň jeden rodič má státní příslušnost státu, v jehož právní úpravě převažuje titul ius sanguinis. Dítě nabývá občanství země, ve které se narodilo, a dále občanství jednoho nebo obou rodičů se státní příslušností odlišnou od státu narození;*
- *naturalizací, pokud právní úprava státu, jehož občanství je v naturalizačním procesu přiznáváno, nevyžaduje vzdání se dosavadního občanství, a současně právní úprava státu, jehož občanství fyzická osoba do okamžiku naturalizace měla, nespojuje nabytí cizího občanství během života na vlastní žádost s pozbytím občanství. V takovém případě fyzická osoba nabývá novou státní příslušnost při zachování dosavadní;*

⁹⁰ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 54.

⁹¹ EMMERT, F. *Česká republika a dvojití občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 14

- *sňatkem (nebo narozením dítěte), pokud právní úprava státu jednoho z manželů umožňuje nebo usnadňuje nabytí občanství partnerovi, a současně právní úprava státu partnera nespojuje nabytí cizího občanství sňatkem nebo na základě sňatku (či narození dítěte) s pozbytím občanství. V takovém případě fyzická osoba nabyvá nové občanství při zachování dosavadního.“⁹²*

Přítom vícenásobné státní občanství není jevem nijak neobvyklým, avšak je mnohdy považováno za nežádoucí. Důvodem je například to, že vícenásobné občanství často zapříčiňovalo spory mezi státy, a to hlavně v oblasti diplomatické ochrany. Už podle čl. 4 Haagské úmluvy o některých otázkách střetů zákonů o státním občanství z roku 1930 je stanoveno, že státu je zapovězeno poskytování diplomatické ochrany svému občanu v případě, že tuto ochranu poskytuje proti státu, jehož občanství má občan také.⁹³ Na poli mezinárodního práva se objevila roku 1997 úprava, jež řešila střety dvojího či vícenásobného občanství tak, aby z toho jednotlivec vyšel bez úhony. Byla to Evropská úmluva o státním občanství. Státy, které jsou signatáři této úmluvy, mají možnost si ve svých vnitrostátních právních úpravách určit, jestli tím, že jejich občan nabyde občanství cizího státu, ztratí jejich občanství. Zároveň stanovuje, že pokud jejich občan je občanem i jiného státu, nesmějí jej diskriminovat a mají povinnost na něj hledět jako by měl pouze jejich občanství s výjimkou branné povinnosti a diplomatické a konzulární ochrany. Stát tedy není povinen uznat tuto ochranu, kterou jeho občanu poskytuje cizí stát, jehož je tento jedinec také občanem.⁹⁴

Do konce roku 2013 občan ČR mohl dvojího občanství nabýt např. narozením či v souvislosti s uzavřením manželství.⁹⁵ Tedy dalo se nabýt dalšího občanství a mít zachováno to české i bez souvislosti s uzavřením manželství nebo narozením. Uvěďme si zajímavou výjimku, kdy také nedocházelo k automatické ztrátě občanství ČR. Bylo to v případě nastoupení do funkce kardinála, kdy se nabývalo vatikánské občanství a české se nepozbývalo. Chyběl zde totiž výslovný projev vůle k získání toho vatikánského občanství.

⁹² EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 14.

⁹³ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 144.

⁹⁴ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 18 - 20.

⁹⁵ Tato problematika je rozvedla výše v kapitole 3.3 Pozbývání státního občanství.

Další výjimkou bylo získání slovenského občanství, tam také ke ztrátě českého občanství nedocházelo.⁹⁶

Avšak i Česká republika přistoupila na trend evropských zemí a vzniku dvojího či případně vícečetného občanství již nezabraňuje a připouští, aby české státní občanství nebylo výlučné a osoba jej mající vedle něj mohla mít i občanství jiná, která již nezpůsobují jeho pozbytí.⁹⁷

Francouzská právní úprava je vůči dvojímu či vícenásobnému občanství také benevolentní. Tedy ve Francii je také umožněno mít dvojí občanství a nevyžaduje se, aby se cizinec, který se stal francouzským státním občanem, vzdal svého původního občanství.⁹⁸ Tento postoj se začal formovat s účinností zákona ze dne 9. ledna 1973, který zavedl, že pokud Francouz dobrovolně nabude cizí státní občanství jiné než smluvní strany Štrasburské úmluvy, ze dne 6. ledna 1963, francouzským státním občanem zůstává. Francie od smlouvy následně odstoupila, jelikož 1. kapitola se zabývala snížením počtu případů vícenásobného státního občanství a vojenské povinnosti v případech vícenásobného státního občanství. Toto výpovězení nabylo účinnosti 5. března 2009. Od tohoto data, dobrovolné nabytí občanství státu, který je jednou ze smluvních stran úmluvy, neznamena pro francouzského občana automatickou ztrátu státního občanství Francie. Následně se francouzské právní předpisy přizpůsobily skutečnosti, že i původní Francouzi, nejen cizinci, kteří nabyli francouzské občanství až jako druhé, mohou být držiteli jiného státního občanství.⁹⁹

4.2 Osoby bez státní příslušnosti – bezdomovci, apatridé, apolité

Pohled na dvojí či případně vícenásobné občanství se mění k lepšímu, avšak co se týče bezdomovectví, jako stavu osob bez státní příslušnosti, je jeho existence i nadále nežádoucí. Důvodem, je to, že takové osobě není poskytnuta uspokojivá ochrana jejích práv a svobod. Jelikož mezi takovou osobou a určitým státem neexistuje žádná vazba, není

⁹⁶ S výjimkou osob narozených až po r. 1993.

⁹⁷ V souvislosti se starou úpravou se stávalo, že Češi, kteří získali státní občanství cizího státu, kde se nevyžadovalo pozbytí občanství dosavadního, si *contra legem* ponechali a nadále využívali občanství ČR. Jednalo se například o nabytí státního občanství Kanady nebo Austrálie.

⁹⁸ Podle čl. 23 CC.

⁹⁹ Géraud de La Pradelle. La double nationalité dans la droit français. *La double nationalité dans la droit français*. [online]. 20. 2. 1999 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://uniset.ca/naty/mpf5-pradelle.htm>

tak jediný stát povinen jí poskytovat diplomatickou či konzulární ochranu ani ji přijmout na svoje území a mohou ji dokonce vyhostit.¹⁰⁰ Kam se taková osoba vyhošťuje? Obvykle tam, kde se nachází její majetek či příbuzní. To, že je do takového státu vyhoštěna, ještě však neznamena, že ji přijme. Přílivu těchto osob se státy logicky brání. Je ale pravdou, že některé státy mají snahu postavení bezdomovců, cizinců a svých občanů alespoň v určitých oblastech zrovnoprávit. Ani tak bezdomovci nemají nijak výhodné postavení.¹⁰¹ Úpravě právního postavení bezdomovců se věnuje Úmluva o postavení osob bez státní příslušnosti z roku 1954. Nejedná se však o mezinrodní smlouvu, která by se snažila případy bezdomovectví vymítn, ale pouze má snahu zlepšovat jejich postavení. Tato úmluva je finálním aktem konference OSN z New Yorku, ze dne 28. Zář 1954.¹⁰² Na této konferenci byla přítomna i Francie a byla jedním ze států zúčastňujících se prací na tomto aktu. V České republice se stala tato úmluva součástí právního řádu až 17. října 2004. Strany této úmluvy jsou povinovány poskytovat bezdomovcům režim srovnatelný s režimem poskytovaným uprchlíkům, avšak s výjimkou práva na zaměstnání a práva združovacího, které jsou zaručena těmto osobám jen v nejnižším stupni cizineckého režimu.¹⁰³ O druzích cizineckého režimu se dozvíme více v následující kapitole.

Jak člověk přijde k tomu, že se stane apatridou, to uvádí například František Emmert. Apatridou se člověk může stát narozením i v průběhu života, ale to většinou bez ohledu na jeho vůli.¹⁰⁴ V případě narození dítě nenabyde žádného občanství, kdy jeho rodiče jsou apolitní a stát, na jehož území se dítě narodilo, uplatňuje výlučně zásadu *ius sanguinis*.¹⁰⁵ Taková situace nastane také tehdy, kdy rodiče dítěte apolitní nejsou, ale stát, jehož občanství mají, jej přiznává jen na základě principu *ius soli*.¹⁰⁶ A do třetice narozením také dítě nezíská občanství žádného státu, pokud je nalezeno na území státu,

---

¹⁰⁰ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 24.

¹⁰¹ ČERNÝ, V., VALÁŠEK, M. *České státní občanství: ucelený výklad právních předpisů upravujících státní občanství České republiky v návaznosti na státní občanství ČSR, ČSSR a ČSFR*. Praha: Linde Praha a.s., 1996, s. 30.

¹⁰² UNHCR – Conventions des Nations Unies sur l'apatridie. *UNHCR – L'agence des Nations Unies pour les réfugiés: La Convention de 1954 relative au statut des apatrides*. [online]. [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.unhcr.fr/cgi-bin/texis/vtx/home>.

¹⁰³ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 153.

¹⁰⁴ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 24.

¹⁰⁵ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 153.

¹⁰⁶ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 24.

který občanství přiznává jen na základě výlučného *ius sanguinis*.¹⁰⁷

V průběhu života se mohou stát bezdomovci osoby, které pozbyly nebo byly zbaveny svého jediného státního občanství, bez současného nabytí občanství jiného státu. Jednalo se také o osoby, které měly občanství státu, který zanikl a nenabýly občanství ani jednoho ze států nástupnických. Šlo zejména o jedince, kteří v tu dobu byli natrvalo v cizině.¹⁰⁸

Naštěstí opět v New Yorku 30. srpna 1961 spatřila světlo světa úmluva, jejímž cílem bylo, oproti výše zmíněné, případy vzniku bezdomovectví minimalizovat a následně je i odstranit. Jednalo se o Úmluvu o omezení případů bezdomovectví. Její signatáři byli povinni do svých vnitrostátních právních řádů zavést normy, jež by odpovídaly filosofii této Úmluvy. Pro představu pokroku si uvedeme čl. 2, který říká: „*Nalezenec nalezený na území smluvního státu bude považován, nebude - li dokázán opak, za narozeného na tomto území rodičům, majícím občanství tohoto státu.*“ Tedy ve státech přistupujících k této úmluvě, se již nemůže stát, že by dítě, jež je nalezeno na jejich území nezískalo jejich občanství. A čl. 3 zase uvádí, že: „*Pro účely stanovení povinností smluvních států podle této Úmluvy se má za to, že k narození na lodi nebo v letadle došlo na území státu, jehož vlajku loď nese nebo na území státu, ve kterém je letadlo registrováno.*“ Cílem všech ustanovení bylo omezení případů bezdomovectví, avšak je pravdou, že toto snažení současně vedlo ke vzniku dvojího či vícenásobného občanství.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, s. 153.

¹⁰⁸ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 24.

¹⁰⁹ EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 25.

5 Postavení cizinců a poskytnutí azylu

5.1 Cizinci a jejich postavení

V širokém pojetí je cizinec osoba, která má rozdílné státní občanství, než je občanství státu, na jehož území pobývá. Takovou osobou je i apatrida. Cizinec podléhá na území cizího státu vnitrostátní právní úpravě tohoto státu.¹¹⁰ To jaké má cizinec práva a povinnosti na území cizího státu, se nazývá cizinecký režim.

Cizinecký režim je v pravomoci vnitrostátního práva každého státu. Cizinecké právo, je však součástí práva mezinárodního a má svoje pravidla, se kterými se vnitrostátní právní řády nesmějí dostat do protikladu. Dnes se majoritní část států přiklání k předběžnému schvalování vstupu cizince na území svého státu. Každý stát má pravomoc odepřít určitým osobám či skupinám osob přístup na svou státní půdu. Nejčastějšími důvody jsou ochrana veřejného pořádku a bezpečnosti.¹¹¹ V případě, že je přístup odsouhlasen, má cizinec možnost krátkodobě pobýt na území tohoto státu. Tento souhlas má nejčastěji formu víza, které se vyznačuje do cestovního průkazu dotyčného.¹¹² Je jevem zcela běžným, že státy uzavírají mezinárodní smlouvy, aby jimi docílili odstranění vízové povinnosti. Někdy dochází i k jednostrannému zrušení víz.¹¹³ To však neznamená pro cizince automatickou možnost vstupu.¹¹⁴ Navíc to nemění nic na tom, že cizinec je i nadále obtěžkán povinností přizpůsobit své chování právním předpisům cizího státu tak, aby s nimi bylo v souladu. Je tedy podroben jeho suverénní moci, avšak stále podléhá také svému domovskému právu.¹¹⁵ Cizinec je vázán státoobčanskou věrností vůči svému státu.¹¹⁶ Cizincům se zpočátku poskytoval pouze tzv. cizinecký standard. Jedná se o režim, kdy se cizinci poskytují jen minimální práva. Je třeba, aby stát nahlížel na cizince, jako na lidskou bytost, aby jej ochraňoval jak před hrozící újmou a také aby již vzniklé újmy

¹¹⁰ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 146.

¹¹¹ Zde nalézáme společný prvek s právem EU, kdy veřejný pořádek a bezpečnost jsou důvody, jež umožňují limitovat volné pohyby osob, zboží, kapitálu a služeb.

¹¹² POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 55 – 57.

¹¹³ Jako je tomu v ČR například podle nařízení vlády 272/2004 Sb., o jednostranném zrušení vízové povinnosti ve vztahu k Austrálii, Kanadě, Sultanátu Brunei a Spojeným státům americkým.

¹¹⁴ Někdy může být stanovena další podmínka, např. prokázat dostatečnost finančních prostředků v přímé úměře k délce pobytu.

¹¹⁵ S tím jsou spojeny povinnosti jako např.: platit daně, zdržet se činností, které by směřovaly proti domovskému státu, vrátit se na výzvu do vlasti apod.

¹¹⁶ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 59.

napravoval. Cizinci musí být umožněn přístup soudům, úřadům a má mu být umožněno vstupovat do běžných závazkových a právních vztahů.¹¹⁷ Není neobvyklé, že cizinci jsou naopak odepřena práva politická.¹¹⁸ Postupem času se buď na základě recipročních mezinárodních smluv či vnitrostátní legislativy vyčlenily tři režimi, které jsou daleko před cizineckým standardem. To znamená, že z minimálních práv se cizinci ocitají např. až na úrovni občanů. Rozlišuje se režim zvláštní, národní a režim nejvyšších výhod.¹¹⁹ Pokud je ve státě uplatňován pro cizince režim zvláštní, znamená to, že práva a povinnosti cizinců jsou upravena rozdílným právním předpisem, než práva povinnosti jeho státních občanů.¹²⁰ Tak jako v ČR či ve Francii. Ve Francii je tímto zvláštním právním předpisem zákon o vstupu a pobytu cizinců a právu azylu (*Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile*). V České republice Zákon č. 140/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. Národní režim je velice podobný režimu občanskému. Ovšem co týče politických práv či práv a povinností, které jsou součástí státoobčanského vztahu věrnosti, tvoří v tomto režimu častou výjimku. Tedy cizinci například nejsou oprávněni zastávat veřejné funkce nebo nedisponují volebním právem. Což pro státy EU, potažmo jejich občany, není zcela tak pravdou, jejich okruh práv vyplývajících z občanství EU je natolik rozšířen, že se postavení cizince – občana členského státu vyrovnalo postavení občana státu hostitelského. Třetím režimem je režim nejvyšších výhod. Jde o situaci, kdy na základě mezinárodní smlouvy si státy navzájem svým občanům poskytují nejvyšší míru práv, které v souladu se smlouvou poskytují občanu kteréhokoli třetího státu. Aplikaci tohoto režimu nalezneme nejčastěji v oblasti obchodních vztahů či konkrétně v oblasti podpory investic.¹²¹ V praxi se s výlučným využitím pouze jednoho z uvedených cizineckých režimů nesetkáváme, vždy půjde o jejich rozmanité kombinace.

Pro zajímavost si uvedeme jak je to s počty cizinců na území Francie a České republiky. Podle Českého statistického úřadu má počet cizinců na území ČR vzrůstající

---

¹¹⁷ Takovými možnostmi jsou například: uzavírání manželství, nabývání dědictví, sjednat občanskoprávní smlouvu, nabýt majetek apod.

¹¹⁸ Tento fakt zcela prolamuje primární právo EU, které zaručuje svým unijním občanům právo volit a být volen v obecních volbách členských států. Konkrétněji k politickým právům občana Unie viz dále.

¹¹⁹ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 59.

¹²⁰ ¹²⁰ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 150.

¹²¹ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 150.

tendenci. V roce 1993 pobývalo na území ČR asi 70 000 cizích státních příslušníků. Ovšem o 17 let později je to již přes 420 000 cizinců. Z toho valná většina jsou občané Ukrajiny - asi 31 % ze všech cizinců. Přirozeně následují občané Slovenska, kteří tvoří 17 % cizinců na území ČR. Dále to jsou státní příslušníci Vietnamu, těch je v ČR 14 %. Čtvrté místo obsadili Rusové se 7%. Následovávají jsou občany Polska se 4% a občany Německa se 3%. Počet občanů Slovenska, Vietnamu a Polska s ohledem na předchozí roky klesl. Naopak množství ruských občanů se zvyšuje. Počty německých státních příslušníků se nikterak nemění.¹²²

Zpráva INSEE tedy *L'Institut national de la statistique et des études économiques* – Národního institutu statistiky a ekonomických studií uvádí, že ke dni 1. 1. 2010 byl počet cizinců na území Francie 3, 7 milionů. Přitom v roce 1999 tento počet přesahoval pouze něco přes 3, 2 milionů. V tomto roce tvořilo cizí populaci na území Francie 43% Afričanů, 41% Evropanů a 13 % Asiátů. Co je však zvláštní, že počty Evropanů se od r. 1999 snížily. Největší zastoupení ve Francii mají z Evropy Španělé, Italové. Není překvapením, že v zastoupení afrických národností je největší počet občanů Magrebu. Ovšem i jejich počet se oproti roku 1999 snížil.¹²³

5.2 Uprchlíctví a azyl

Pojmy azylu a uprchlictví často splývají dohromady, a to nejen v ústech laické veřejnosti. Z hlediska práva lze tyto dva instituty rozlišit jak pojmově, tak funkčně. V pojmu azylanta a uprchlíka se dá nalézt určitá podobnost. A to, že tento status je poskytován státem v případě, že jedinec je pronásledován orgány jiného státu z důvodů politických, národnostních, rasových, náboženských či těmto důvodům podobným. Jestli takové tvrzení dané osoby odpovídá pravdě je povinen posoudit přijímající stát, který následně takové osobě udělí statut azylanta či uprchlíka. To, v čem se tyto dva statusy rozcházejí, je jejich právní úprava. Za tím co problematiku azylu si každý stát upravuje ve svých vnitrostátních právních předpisech, na uprchlictví se vztahují pravidla

---

¹²² Ministerstvo vnitra České republiky. *Migrační a azylová politika České republiky*. [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3De-2&hl=cs_CZ

¹²³ La présence étrangère en France. *Ministère de l'Intérieur – Immigration, asile, accueil et accompagnement des étrangers en France* Ministère de l'Intérieur. [online]. [cit. 2014-01-12]. Dostupné z: <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Info-ressources/Documentation/Publications/Numeros-parus-en-2014/Les-etrangers-en-France-en-2010>.

mezinárodních smluv.¹²⁴ Postavení uprchlíků upravuje konkrétně mezinárodní smlouva z roku 1951 tzv. Úmluva o postavení uprchlíků, která byla v 1967 rozšířena o Protokol, který se vztahoval k právnímu postavení uprchlíků. Definice uprchlíků je ustanovena v této úmluvě takto: „*Uprchlíci jsou osoby, které mají oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro politické přesvědčení. Nalézají se mimo stát, jehož jsou občany, a nemohou nebo nechťejí pro takovou obavu využít ochrany této země nebo se jedná o osoby, které nemají státní příslušnost a nalézají se mimo stát svého obvyklého pobytu.*“¹²⁵ Uprchlíctví je relativně novým institutem. K ochraně uprchlíků se závázaly státy, které k této úmluvě přistoupily. Jsou to např. všechny státy EU, tedy včetně Francie a České republiky. Státy na základě výše zmíněné úmluvy přiznávají uprchlíkům cizinecký režim. Typ cizineckého režimu tzv. národní poskytují státy uprchlíkům v oblasti přidělu potravin, základního vzdělání, sociálního zabezpečení, pracovních podmínek, uměleckých práv, náboženství atd. Právo na zaměstnání a združovací právo spadá do režimu nejvyšších výhod. Pokud jde o práva nabývat majetek, mají mít uprchlíci postavení lepší či stejné jako cizinci. Co se týče vyhostění, mají smluvní státy možnost vyhostit uprchlíka v případě, že je to odůvodněn veřejným pořádkem či bezpečností, ale nikoli na území státu, kde by mu šlo o život nebo o osobní svobodu.¹²⁶

Naproti statusu uprchlíka je azyl znám už z dob Antiky.¹²⁷ Je faktem, že azyl prošel dalekosáhlým vývojem v rámci mezinárodního obyčejového práva. K normování v rámci smluv došlo ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948, ale do podrobností zašla až Deklaraci o územním azylu z roku 1967. Azyl je poskytován státem v případě, že osoba o azyl žádající je pronásledována cizím státem za činy nikoliv běžné kriminality. Stát, který azylanta pronásleduje, je povinen toto strpět.¹²⁸ Ovšem je nepřipustné, aby jej stát poskytl osobě, která se dopustila zločinu proti míru, lidskosti nebo proti pravidlům vedení války. Stát, který by takový azyl poskytl, by hrubě porušil

---

¹²⁴ ŠTURMA, P., HONUSKOVÁ, V. a kol. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2. doplněné vydání. Univerzita Karlova v Praze, 2012, s. 11.

¹²⁵ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 66.

¹²⁶ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 69.

¹²⁷ ŠTURMA, P., HONUSKOVÁ, V. a kol. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2. doplněné vydání. Univerzita Karlova v Praze, 2012, s. 11.

¹²⁸ ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 156.

kogentní normy mezinárodního práva. Deklarace o územním azylu ve svém čl. 4 stanovuje, že v případě, že byl azyl udělen, je stát povinován přijmout azylanta na svém území a nevydat jej pronásledujícímu státu. V rámci azylu se rozlišuje azyl územní, jinak také politický a azyl diplomatický. Poskytnutí azylu osobě, jež je pronásledována, v místnostech diplomatické mise je nazýván azylem diplomatickým.¹²⁹

Rozdílnost mezi statutem uprchlíka a azylanta nalézáme hlavně v tom, že ochrana na základě poskytnutí azylu je oproti uprchlickému statusu poměrně trvalá. Poskytnutí azylu je věcí posouzení daného státu, kdežto poskytnout ochranu uprchlíkovi je záležitostí plnění mezinárodního závazku.¹³⁰ Jak je již výše zmíněno, práva, která jsou poskytována uprchlíkům, se dějí v rámci různých režimů, kdežto na azylanta se vztahuje v podstatě pouze režim národní.¹³¹ Azyl s sebou nese vyšší právní jistotu, i když jeho získání je obtížnější.

---

¹²⁹ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 73.

¹³⁰ ŠTURMA, P., HONUSKOVÁ, V. a kol. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2. doplněné vydání. Univerzita Karlova v Praze, 2012, s. 11.

¹³¹ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 73.

6 Občanství Evropské unie

6.1 Vznik občanství EU a jeho provázanost s občanstvími členských států

Pro potřebu této práce se obracím na občanství Evropské unie jako na jednotící a společný prvek občanství jak francouzského, tak českého. Občanství Evropské unie bylo zavedeno Maastrichskou smlouvou v r. 1992. V této smlouvě však definici unijního občanství nenajdeme. To je obsaženo v čl. 20 Smlouvy o fungování Evropské unie.¹³² Občan Unie je zde definován jako každá osoba, která má státní příslušnost členského státu. Unijní občanství ovšem jen doplňuje, nikoliv nahrazuje, občanství členského státu. Občan Unie tedy nepřestává být občanem svého státu. Ovšem v případě pozbytí občanství členského státu dochází zároveň ke ztrátě i občanství unijního. Unijní občanství není občanstvím v tradičním slova smyslu, společně s občanstvím členského státu je tedy nelze považovat za bipatritidu.¹³³ Stále platí, že členské státy si stanovují ve svých vnitrostátních právních úpravách, kdo je jejich státním občanem, a tedy i občanem Unie. Jsou však dány určité mantinely. Vztah občanství Unie a státního občanství členských států je blíže vymezen v rozsudcích Evropského soudního dvora. Konkrétně se budeme zabírat případem Janko Rottmanna,¹³⁴ a případem Micheletti¹³⁵ ty nám poodhalují, do jaké míry platí, že problematika státního občanství je vyhrazena vnitrostátní úpravě členských států.

Janko Rottmann byl rakouský státní občan, vůči kterému bylo v Rakousku zahájeno trestní stíhání na základě důvodného podezření, že byl pachatelem trestného činu podvodu. Janko Rottmann neváhal a přesídlil z rodného Grazu do Mnichova. O dva roky později, 1997, vydal rakouský soud na pana Rottmanna zatýkácí rozkaz. Začátkem roku 1998 si pan Rottmann podal žádost o udělení německého státního občanství. I přesto, že byla v povinném dotazníku k této žádosti uvedena otázka týkající se jeho bezúhonnosti, nevedl, že je v Německu trestně stíhán. O rok později bylo panu Rottmanovi uděleno německé státní občanství, čímž *de lege* pozbyl státní občanství rakouské. Následně však rakouské státní zastupitelství zpravilo německé úřady, že se vůči panu Rottmanovi vede trestní stíhání. V roce 2000 bylo vydáno správní rozhodnutí o zrušení nabytí německého státního

¹³² Dále jako SFEU. Dříve čl. 17 Smlouvy o Evropském společenství.

¹³³ POMAHAČ, R. *Evropské veřejné právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 132.

¹³⁴ Rozhodnutí ESD C-135/08 *Janko Rottmann*.

¹³⁵ Rozhodnutí ESD C- 369/90 *Micheletti*.

občanství, ale prozatím nenabylo právní moci, jelikož bylo předmětem mnoha řízení. Evropskému soudnímu dvoru byly položeny dvě předběžné otázky, kde je ESD tázán na přípustnost zrušení uděleného státního občanství, které ovšem bylo získáno podvodem, ale s tím následkem, že by se určený jedinec stal osobou bez státní příslušnosti. V návaznosti na případnou negativní odpověď na první otázku, tedy, že by to ESD považoval za nepřípustné, se německý soud dotazoval, která země, jestli Rakousko či Spolková republika Německo, je povinna si pana Rottmanna ponechat jako svého občana. Evropská komise a některé členské státy nesouhlasily s tím, že by tuto problematiku řešil ESD, jelikož daný případ má výhradně vnitrostátní rozměr, a tudíž nespadá do práva EU. Ovšem generální advokát P. Maduro uvedl, že spojitost s právem EU tu je, protože Janko Rottmann nabyl německé státní občanství jen díky tomu, že profitoval ze svobod pohybu a pobytu, které jsou základními svobodami unijních občanů a jsou zaručeny právem EU. A v souvislosti s tím, že pobyt v Německu byl jeden z předpokladů získání německého státního občanství. Právo EU respektuje mezinárodní zásadu, že každý orgán si určuje sám, kdo je jeho občanem a jakým způsobem dojde k nabytí či pozbytí státního občanství. Dojde – li současně s pozbytím státního občanství k pozbytí občanství EU, nemá to vliv na výše zmíněné zásady. K tomuto však musí přihlížet ty vnitrostátní orgány, které mají o takovém pozbytí rozhodnout, protože se zánikem občanství EU zaniká celá řada práv, která jsou s tímto občanstvím spojena. Je třeba, aby s tímto vědomím orgány posuzovaly i adekvátnost svého rozhodnutí. U případu Janko Rottmanna ESD nastínil, že Rakousko tedy musí posuzovat věc s ohledem na evropskou proporcionalitu.¹³⁶

V případě Micheletti se jednalo o argentinského občana, který byl zároveň občanem Itálie. Micheletti získal v Argentině stomatologickou kvalifikaci, která byla uznána ve Španělsku, kde se hodlal usadit a pracovat jako stomatolog. Po šesti měsících pobytu na španělském území pan Micheletti chtěl získat trvalé povolení k pobytu, a to na základě svého italského občanství. Pro španělské úřady byl však považován za občana Argentiny, jelikož zde měl poslední trvalé bydliště. I přesto, že pan Micheletti zdůrazňoval, že pobýval i na italské půdě. Stejně jako u případu Rottman, ESD zdůraznil, že je u posuzování, kdo je či není občanem členského státu a potažmo státu Unie, třeba brát v potaz i právo unijní. Není tedy přípustné, aby vnitrostátní právo jednoho členského státu omezilo důsledky a práva plynoucí ze Smluv, která jsou odrazem občanství jiného

¹³⁶ KANDALEC, P. Janko Rottmann: Není občanství jako občanství. *Jurisprudence*. 2010, č. 5, s. 52-56.

členského státu, tím že stanoví doplňkové podmínky pro uznání takového občanství.

Unijní občanství můžeme považovat tedy za jakési nadobčanství zaručující rozšíření práv občanů členských států v rámci Unie. Práva, která vyplývají z Unijního občanství, stanovuje čl. 20 SFEU. A jsou to práva:

- svobodně se **pohybovat a pobývat** na území členských států,
- **volit a být volen** ve volbách do Evropského parlamentu a v obecních volbách v členském státě, v němž má jedinec bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu,
- **na diplomatickou a konzulární ochranu** kteréhokoli členského státu, za stejných podmínek jako jeho státní příslušníci v případě, že na území třetí země, členský stát, jehož jsou státními příslušníky, nemá své zastoupení,
- podat **petici** k Evropskému parlamentu, právo obracet se na **evropského veřejného ochránce práv** a právo obracet se na **orgány a poradní instituce Unie** v jednom z jazyků Smluv a obdržet odpověď v stejném jazyce.

Cílem zavedení evropského občanství bylo posílit a prosadit evropskou identitu, tím že se do evropského integračního procesu zapojí přímo občané. Zavedení unijního občanství přecházela řada jednání. Oficiálně byla poprvé zaležitost evropského občanství předložena na Pařížském summitu v roce 1974.¹³⁷ O pět let později byla zahájena přímá volba do Evropského parlamentu, což zásadně ovlivnilo postavení občanů jednotlivých členských států. Od této chvíle se mohli přímo podílet na politice EU. Zde objevujeme snahu o tzv. přiblížení Evropy občanům.¹³⁸ Zásadní rok pro evropské občanství byl také r. 1984, kdy se uskutečnil další summit tentokrát ve Fontainebleau, kde byl založen pracovní výbor soustřeďující se přímo na problematiku Evropy občanů.¹³⁹ Předseda tohoto výboru Ital Pietro Adonni následně vypracoval zprávu, kde zdůraznil nezbytnost posílení evropské podvědomí občanů členských států a zároveň potrhнул potřebu sjednocení obecného pohledu na evropskou identitu.

Následně byl institut občanství normován výše zmíněnou Maastrichtskou smlouvou. Evropského občanství mělo dopomoci vytváření užšího vztahu

---

¹³⁷ KUBEČKOVÁ, M. *Občanství EU a vybrané aspekty jeho vlivu na ČR*, studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2010, s. 43.

¹³⁸ POMAHAČ, R. *Evropské veřejné právo*, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 132 - 133.

¹³⁹ ŠÍŠKOVÁ, N. *Evropské právo – Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 48.

mezi evropskými národy a mělo být nástrojem k ochraně práv a zájmů občanů členských států.¹⁴⁰ V roce 1997 došlo k doplnění institutu občanství EU tzv. Amsterdamskou smlouvou. Nově tak v tehdejší Smlouvě o Evropském společenství, dnes SFEU, byla doplněna věta, že unijní občanství státní občanství jen doplňuje, ne nahrazuje, což bylo podstatné a uklidnilo to diskuze, jež Maastrichtská smlouva vzbudila.¹⁴¹ Díky Amsterdamské smlouvě došlo k začlenění Schengenských dohod do právního řádu EU a byla také rozšířena práva občanů EU.¹⁴²

6.2 Práva občanů Evropské unie

Občanství Unie je založeno na principu nediskriminace¹⁴³ a rovnosti. Nikomu tedy nesmí být k tíži, že je občanem určitého státu. Každý občan Unie je nadán právy vyplývajícími buď z práva primárního, sekundárního anebo nakonec z katalogu práv občanů EU Evropského soudního dvora.¹⁴⁴ K těmto právům, právě na základě principu rovnosti, má mít každý občan kteréhokoli členského státu rovnocenný přístup k jejich využití a i k jejich ochraně.

Práva vyplývající unijního občanství si můžeme rozdělit do několika kategorií. Jedná se o práva politická, právo na diplomatickou a konzulární ochranu a hospodářská.¹⁴⁵

6.2.1 Politická práva

1) Volební právo

Jak již bylo výše zmíněno, každý, kdo je občanem členského státu Unie a má právo volit a být volen ve volbách do **Evropského parlamentu**. Tak je tomu již od r. 1979.

---

¹⁴⁰ KUBEČKOVÁ, M. *Občanství EU a vybrané aspekty jeho vlivu na ČR*, studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2010, s. 44.

¹⁴¹ Naříkad právě ve Francii se přezkoumávala ústavnost této smlouvy Ústavní radou. Ta zhlédala, že značná část Maastrichtské smlouvy je ústavně konformní, ale ve třech odvětvích včetně unijního občanství, že je třeba výslovného schválení. Kámenem úrazu byl francouzský volební systém, neboť senátoři jsou zde voleni starosty. Ustanovení práv unijních občanů obsahovalo i právo volit a být volen v obecních volbách v členském státě, v němž mají bydliště a to za stejných podmínek jako občané daného státu. Tedy v takovém případě by cizí občan mohl být zvolen starostou a tak mít vliv na složení Senátu. Francie tedy přijala novelu své ústavy. Možnost pasivního i aktivního volebního práva cizinců v obecních volbách nebyl nijak omezen, jen se nemohli stát starosty a tak se podílet na složení Senátu.

¹⁴² Tzv. *acquis*.

¹⁴³ Podle čl. 18 SFEU.

¹⁴⁴ KUBEČKOVÁ, M. *Občanství EU a vybrané aspekty jeho vlivu na ČR*, studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2010, s. 60.

¹⁴⁵ KUBEČKOVÁ, M. *Občanství EU a vybrané aspekty jeho vlivu na ČR*, studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2010, s. 46.

Jak víme z rozhodnutí ESD, je možné, aby toto volební právo členský stát rozšířil i na jiné osoby, které nejsou občany Unie, ale jsou s členským státem natolik spojeny, že na ně akty vydané v legislativním procesu mají přímý dopad. Takové právo přiznala Velká Británie obyvatelům Gibraltarů, jedné ze zemí patřící do Zámořského území Spojeného království.¹⁴⁶ A to na základě rozsudku¹⁴⁷ Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. února 1999, kdy se paní Matthews, která byla britskou občankou bydlící na Gibraltarů, dovolávala žalobou proti Spojenému království možnosti účastnit se voleb do Evropského parlamentu. Tím, že jí toto nebylo umožněno, Velká Británie porušila čl. 3 protokolu č. 1 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv. Rozhodnutím soudu jí bylo toto právo přiznáno. Reakcí Velké Británie bylo přijetí zákona EPRA 2003¹⁴⁸, kterým se Gibraltar stal volebním obvodem Spojeného království a jeho občanům se umožnila účast na volbách do Evropského parlamentu. Podlé Španělského království počínání Velké Británie nebylo v souladu s právem Evropského společenství. Umožnili tak účast na volbách do Evropského parlamentu nejen lidem, kteří jsou občany Unie, jako paní Matthews, ale i lidem, kteří postrádají občanství jakékoli členského státu, a to jen na základě bydliště na území Gibraltarů. ESD se s argumentací Španělska neztotožnil a rozšíření volebního práva i na další občany Unie umožnil s podmínkou, že jde o občany, kteří mají blízký vztah k danému členskému státu.¹⁴⁹

V sekundárním právu je úprava volebního práva do Evropského parlamentu svěřena směrnicí Rady č. 93/ 109/ ES, která stanovuje, že členské státy samy určují, kdo je nadán pasivním a aktivním volebním právem do Evropského parlamentu, ale to vše za dodržení souladu s právem Evropského společenství, dnes Evropské unie

Dále pokud má jedinec bydliště v jiném členském státě, jehož není občanem, má právo v tomto státě volit a být volen **v obecních volbách**, a to za stejných podmínek jako by jeho občanem byl. Výjimky si členský stát může stanovit tam, kde je to odůvodněno zvláštními obtížemi. Výkon tohoto práva však musí jít ruku v ruce s úpravou, kterou jednomyslně, po konzultaci s Evropským parlamentem, přijala Rada zvláštním legislativním postupem.¹⁵⁰ Možnost účasti na volbách příslušníka jiného členského státu

---

¹⁴⁶ A to i přesto, že čl. 355 SFEU stanovuje, že se Smlouvy nevztahují na zámořské země a území, jež udržují zvláštní vztahy Spojeným království Velké Británie a Severního Irsku.

¹⁴⁷ Rozsudek ESLP č. 24833/94, Matthews v. United Kingdom of Great Britain.

¹⁴⁸ European Parliament Representation Act 2003.

¹⁴⁹ Rozhodnutí ESD č. C – 145/04, Kingdom of Spain. v. United Kingdom of Great Britain.

¹⁵⁰ Podle č. 22 SFEU.

v mnoha státech byla provázena nutností změnit ústavní předpisy.¹⁵¹ Směrnice Rady 94/80/ES ze dne 19. prosince 1994 vnesla do této problematiky řád. Ve svém čl. 2 stanovila, co je myšleno obecnými volbami, že jde o volby, které se konají na základě přímého, všeobecného volebního práva a jsou v nich voleni členové zastupitelského sboru. Čl. 7 umožňuje každému občanu Unie, který má bydliště v jiném členském státě a splňuje zde podmínky, které členský stát bydliště stanoví pro pasivní a aktivní volební právo, volit, pokud k tomu vyjádří svou vůli. Dále směrnice ustanovuje v čl. 12 možnost členským státům stanovit si podmínky pro právo volit a být volen v obecních volbách, pokud jsou v členském státě minimálně 20 % z obyvatel osoby, které jsou občany odlišných států Unie, než toho, v kterém mají bydliště.

2) Právo občanské iniciativy

Právo iniciativy k Evropské komisi, je uskutečňováno uskupením osob, čítajících alespoň 1 milion občanů EU, kteří pocházejí z podstatného počtu členských států.¹⁵² Iniciativu podávají občané v případě, že mají za to, že je třeba v určité oblasti přijmout právní akt, vyzvou tak Evropskou komisi, aby přijala návrh k problematice, jež je v iniciativě zmiňována. Aby občanská iniciativa mohla být uvedena v život, je třeba se řídit nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 211/ 2011 ze dne 16. února 2011, které obsahuje úpravu této procedury. Např. to, jakým způsobem se občanská iniciativa registruje, jak sbírat prohlášení osob, kteří chtějí tuto iniciativu podpořit nebo, že je třeba ustanovit výbor, který má alespoň 7 osob ze 7 různých členských států Unie, jak se předkládá iniciativa Komisi a jakým způsobem postupuje komise při jejím posuzování.

3) Petiční právo

Je právem nejen občanů Unie, ale také každé fyzické osoby, která má bydliště nebo právnické osoby, která má sídlo v některém z členských států. Tyto osoby jsou oprávněny předložit samostatně nebo společně s dalšími občany či osobami petici Evropskému parlamentu ve věcech, jež spadají do oblasti činnosti Unie, a která se jich přímo dotýká.¹⁵³¹⁵⁴ Petiční právo je stanoveno také v Listině základních práv EU v čl. 44 a to,

---

¹⁵¹ KUBEČKOVÁ, M. *Občanství EU a vybrané aspekty jeho vlivu na ČR*, studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2010, s. 55.

¹⁵² Podle čl. 11 odst. 4 Smlouvy o Evropské unii, dále jen SEU.

¹⁵³ Petice lze podat např. ve věcech týkající se práv občanů EU, která jsou stanovena ve Smlouvách, životního prostředí, ochrany spotřebitelů, volného pohybu osob, zboží a služeb a vnitřního trhu, zaměstnanosti a sociální politiky, uznávání odborných kvalifikací, jiných otázek týkajících se provádění právních předpisů EU.

jakým způsobem jsou petice vyřizovány, stanovuje sám Evropský parlament ve svém jednacím řádu.¹⁵⁵ K tomu účelu je zřízen Petiční výbor, jenž je složen ze 40 členů. Petici je možno podat v jednom z úředních jazyků Unie. Zasílá se poštou nebo elektronicky pomocí on – line formuláře. Výbor vyžaduje, aby v petici byly uvedeny potřebné skutečnosti, jež souvisejí s daným problémem, avšak není nutno zacházet do podrobností. Petice musí být srozumitelná a čitelná. Zhledá – li Výbor petici za přijatelnou, může se obrátit na Evropskou komisi s žádostí o provedení předběžného šetření, aby se zjistilo, jestli došlo k porušení právních předpisů Unie nebo petici postoupit ostatním výborům Evropského parlamentu anebo má možnost přijmout jiná opatření, aby vyřešila problém, na který petice upozorňuje.¹⁵⁶ Magdalena Kubečková ve své studii též upozornila na zajímavý fakt, že petice, jež měla rekordní počet podpisů, byla ta, co požadovala jednotné sídlo pro Evropský parlament.

4) Právo obracet se na veřejného ochránce práv

Evropský veřejný ochránce práv, ombudsman, je volen na 5 let Evropským parlamentem, kterému podává každý rok o své činnosti zprávu. Jinak je však nezávislý a nestranný. Zodpovídá se mu správa Evropské unie. Má pravomoc přijímat stížnosti od občanů Unie nebo od fyzických osob, jež mají bydliště v jednom ze států Unie nebo od osob právnických, které mají statutární sídlo v členském státě. Tyto stížnosti se však musí týkat buď nesprávného úředního postupu unijních orgánů, institucí či dalších subjektů.¹⁵⁷ Evropský veřejný ochránce práv tuto stížnost přezoumá a podá o ní zprávu. Má však také pravomoc takové šetření zahájit z vlastní iniciativy.¹⁵⁸ Stížnost může směřovat například proti správnímu pochybení, nespravedlnosti, diskriminaci, zneužití pravomoci, neposkytnutí odpovědi, zamítnutí informací či zbytečnému prodlení. Musí do dvou let, od doby, kdy se stěžovatel dozvěděl o skutečnostech, které odůvodňují podání

---

¹⁵⁴ Podle čl. 227 SFEU.

¹⁵⁵ ŠIŠKOVÁ, N. *Evropské právo – Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 61.

¹⁵⁶ KUBEČKOVÁ, M. *Občanství EU a vybrané aspekty jeho vlivu na ČR*, studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2010, s. 58.

¹⁵⁷ Takovými institucemi jsou Evropskéá komise, Rada EU, Evropský parlament, Výbor regionů, Hospodářský a sociální výbor a všechny agentury EU. Ovšem jsou stanoveny také výjimky, které se vztahují na Soudní dvůr, Tribunál a Soud pro veřejnou službu.

¹⁵⁸ Podle čl. 228 SFEU.

jeho stížnosti. Je třeba také nejprve se snažit vyřešit dané pochybení se samotným orgánem či institucí, na jejíž počínání si dotyčná osoba stěžuje.¹⁵⁹

5) Právo obracet se na orgány Unie v jazyce Smluv

Občané Unie mají právo se na orgány či na instituce Unie¹⁶⁰ písemně obracet v kterémkoli z jejich úředních jazyků a daném jazyce též obdržet odpověď.¹⁶¹ V dnešní době je v Evropské unii 23 úředních jazyků.¹⁶² Všechna unijní legislativa se do těchto jazyků překládá a taky se v nich koná jednání Evropského parlamentu. Poslanci jednájí ve svých rodných jazycích, které jsou zároveň jazyky úředními. To ale znamená zásadní náklady pro EU za překladatelské a tlumočnické služby v Evropském parlamentu. Což je opravdovým výrazem rovnosti, že ani jeden z jazyků u parlamentního jednání není nikterak upřednostňován.¹⁶³

6) Právo na přístup k dokumentům

Toto právo vyplývá z principu transparentnosti. Je stanoveno čl. 15 SFEU, že občané Unie a fyzické osoby s bydlištěm na území Unie i osoby právnické, jejichž statutární sídlo je v jednom ze členských států EU, mají právo na přístup k dokumentům orgánů, institucí i jiných subjektů Unie. Také zasedání Evropského parlamentu a Rady při projednávání návrhu legislativního aktu a hlasování o něm jsou veřejná. Zvláště pro Evropský parlament je toto podstatné, neboť jeho zájem má být shodný se zájmem evropských občanů, a proto občané mají možnost vědět, jakou cestou jimi přímo volení zástupci v Evropském parlamentu postupují. Instituce, orgány a jiné subjekty EU také sprostředkovávají přístup k dokumentům o svých činnostech. Tedy zmíněná transparentnost je provázána celou Unií.

Úpravu realizace práva na přístup k dokumentům nalezneme v nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1049/2001, o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise, a v jednacích řádech jednotlivých institucí EU. Nařízení obsahuje i výjimky, kdy je tento přístup znemožněn. Jsou to situace, kdy by mohla být

---

¹⁵⁹ Evropský veřejný ochránce práv. *Problémy s EU? Kdo vám může pomoci.* [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <http://www.ombudsman.europa.eu/cs/atyourservice/whocanhelpyou.faces#/page/1>.

¹⁶⁰ Podle čl. 13 SEU jsou to Evropský parlament, Evropská rada, Rada, Evropská komise, Soudní dvůr Evropské unie, Evropská centrální banka a Účetní dvůr.

¹⁶¹ Podle čl. 24 SFEU.

¹⁶² Těmito jazyky jsou: angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, finština, francouzština, irština, itaština, litevština, lotyština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugálština, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština. Jak uvádí čl. 55SEU.

¹⁶³ Komunikace občanů s úřady v Evropské unii. *EUROSKOP.CZ.* [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/664/sekce/komunikace-obcanu-s-urady-v-evropske-unii/>.

porušena ochrana veřejného zájmu, pokud jde o veřejnou bezpečnost, obranné a vojenské záležitosti, mezinárodní vztahy, finanční, měnovou nebo hospodářskou politiku Unie nebo členského státu, či soukromí a osobnosti jednotlivce, zejména podle právních předpisů Unie o ochraně osobních údajů. Neexistuje-li převažující veřejný zájem na zpřístupnění, odepřou orgány přístup k dokumentu, pokud by jeho zpřístupnění vedlo k porušení ochrany obchodních zájmů fyzické nebo právnické osoby, včetně duševního vlastnictví, soudního řízení a právního poradenství, cílů inspekce, vyšetřování a auditu.¹⁶⁴ Podle čl. 1 tohoto nařízení se dokumenty veřejnosti zpřístupní buď na písemnou žádost, nebo přímo v elektronické formě nebo prostřednictvím rejstříku. Žádost se podává písemně nebo elektronicky, v jednom z jazyků Unie. Je třeba, aby žádost byla přesně vymezena, aby to danému orgánu nepůsobilo obtíže při určení konkrétního dokumentu, se kterým se chce žadatel seznámit. Žadatel však není povinen žádost odůvodnit¹⁶⁵. Orgán vyřídí žádost bez prodlení, zašle žadateli potvrzení, že žádost obdržel. A následně od této registrace má 15 dnů, aby umožnil žadateli přístup k vyžadovanému dokumentu nebo zašle písemně odpověď, že se jeho žádost zamítá, a z jakých důvodů a podá mu poučení o jeho právu podat potvrzující žádost, ve které orgán požádá, aby přezkoumal své stanovisko. Jde o takový opravný prostředek vůči částečnému či úplnému zamítnutí žádosti.¹⁶⁶

6.2.2 Právo na diplomatickou a konzulární ochranu

Jak stanovuje čl. 23 SFEU v případě, že občan Unie pohybuje na území třetího státu a má potřebu diplomatické nebo konzulární ochrany, ale stát, jehož je občanem na tomto území takovéto zastoupení nemá, je povinností ostatních členských států Unie, jenž tam své zastoupení mají, aby mu potřebnou ochranu poskytly do té míry, jako by se jednalo o jejich občana. Sekundární právní předpis, který upravoval podrobněji poskytování diplomatické a konzulární ochrany bylo rozhodnutí Rady č. 95/553 ES. Ovšem s příchodem Lisabonské smlouvy, která ustanovila nový právní rámec, bylo třeba toto rozhodnutí nahradit. Taktéž výroční zpráva Evropské komise z roku 2010 se těmito polisabonskými změnami v této oblasti zabývá a Zpráva o občanství EU za rok 2010 zdůrazňuje, že je potřeba odstranit překážky pro výkon práv občanů EU. Proto v Bruselu

---

¹⁶⁴ Podle čl. 4 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1049/2001, o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu.

¹⁶⁵ Podle čl. 6 tamtéž.

¹⁶⁶ Podle čl. 7 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1049/2001, o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu.

dne 14. 12. 2011 byl vydán návrh směrnice Rady č. 2011/0432 (CNS)¹⁶⁷ o konzulární ochraně občanů Unie v zahraničí, který ovšem ještě nevzešel v platnost. Důvodová zpráva k tomuto návrhu vymezuje hlavní cíle této směrnice a to ujasnění obsahu a praktického výkonu práva nezastoupených občanů EU na konzulární ochranu za rovných podmínek a zjednodušení spolupráce a koordinace mezi konzulárními orgány. V jakých situacích je možno požádat velvyslanectví či konzulát členských států a ochranu, v případě, kdy v daném třetím státě náš stát nemá zastoupení, stanovuje čl. 6 této směrnice. Jde o situaci, kdy jsme zatčeni či zadrženi nebo pokud jsme se stali obětí trestného činu, dále pokud se nám stala vážná nehoda či jsme vážně onemocněli, také v případě umrtí či potřebě pomoci a repatriace v případě nouze nebo nakonec při potřebě vystavení nového cestovního dokladu. Směrnice také obsahuje ustanovení o finančních náhradách za uskutečněnou konzulární ochranu v krizových situacích.

6.2.3 Práva hospodářská

Výše zmíněná občanská práva, i když mají politický charakter, jejich ustanovení je následkem volného pohybu osob, což je jedna ze čtyř zásadních svobod, na kterých je postaven vnitřní trh a potažmo celá Evropská unie, jejímž originárním cílem byla spolupráce hlavně na ekonomické úrovni.¹⁶⁸ Volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu jsou jako základní svobody zaručeny jak celkově EU, tak i v rámci jednotlivých členských států¹⁶⁹. My se budeme zabývat jen volným pobytem a pohybem osob, jelikož jde o naprosto určující právo občanů EU a dnes už také i jejich rodilých příslušníků. V čem spočívá základní **svoboda volného pohybu a pobytu** občanů EU a jejich rodinných příslušníků, co to s sebou nese za komplikace a výhody a jaké jsou možnosti omezení této svobody, si řekneme dále.

Již v roce 1957 Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství zahrnuje opatření k zajištění volného pohybu osob zapojených do hospodářské činnosti, jakož i jejich rodinných příslušníků. Jak jsme si výše zmínili, právo Společenství bylo koncipováno jako právo hospodářské integrace a vztahovalo se jen na hospodářské subjekty a jejich rodinné příslušníky. Tato první fáze byla poznamenána několika texty

¹⁶⁷ CNS - Procédure de consultation. Je stále v konzultačním řízení a čeká na finální rozhodnutí.

¹⁶⁸ ŠIŠKOVÁ, N. *Evropské právo – Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 57.

¹⁶⁹ POMAHAČ, R. *Evropské veřejné právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 144.

sekundárního práva – jedním nařízením¹⁷⁰ a dvěma směrnicemi¹⁷¹, prostřednictvím kterých se chtělo dosáhnout odstranění omezení svobody pohybu a pobytu pro tyto osoby. V té době však z této svobody mohli těžit jen ekonomicky aktivní lidé, tedy zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné. S rokem 1990 došlo k rozšíření tohoto práva na tzv. neaktivní osoby, jako jsou důchodci, studenti a osoby žijící z nezávislých příjmů. Maastrichtská smlouva zavádějící občanství Unie udělala ze svobody pohybu jeden z atributů tohoto občanství. Právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států má každý občan EU.¹⁷² Maastrichtská smlouva sice významně nezměnila předchozí úpravu, avšak judikatura ESD zdůrazňuje, že status občana Unie je předurčen být základním statusem občanů členských států. Tento status umožňuje občanům členských států využívat, bez ohledu na jejich státní příslušnost, stejného právního zacházení. Proto se může občan Unie, který legálně pobývá na území jiného členského státu, než je stát, jehož má občanství, dovolávat čl. 18 SFEU, který zakazuje diskriminaci na základě státní příslušnosti ve všech situacích.¹⁷³

Unie si však stanovila výhradu omezení a stanovení podmínek výkonu tohoto práva ve Smlouvě a jejích prováděcích předpisech. Nejdůležitější sekundární akt pro volný pohyb a pobyt je směrnice č. 2004/38/ES.¹⁷⁴ Tato směrnice upravuje komplexně tuto svobodu a nahrazuje dřívější defragmentovanou úpravu.¹⁷⁵ Snaží se o zjednodušení a posílení využívání práva volného pohybu a pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků. Dále je třeba si zmínit nařízení ze dne 15. března 2006, které zavádí kodex o překračování hranic EU. Toto nařízení rozvíjí ustanovení schengenského *acquis*.¹⁷⁶

Ona směrnice nám v čl. 3 konkrétněji vymezuje, že občané a jejich rodinní příslušníci jsou poživateli práva volného pobytu a pohybu. Je zde však stanovena podmínka **překročení hranic**. Tohoto práva tedy čerpá jen osoba, která je občanem Unie,

---

¹⁷⁰ Nařízení č. 1612/ 68/EHS, o volném pohybu pracovníku uvnitř Společenství ze dne 15 října 1968.

¹⁷¹ Směrnice č. 68/ 360/EHS, o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství ze dne 15. října 1968 a směrnice č. 73/148/EHS, o odstranění omezení pohybu a pobytu státních příslušníků členských států uvnitř Společenství v oblasti usazování a pohybu služeb ze dne 21. května 1973.

¹⁷² Podle čl. 20 SFEU.

¹⁷³ MOLINIE, J., VALDEYRON, N., *Droit du marché intérieur européen*, LGDJ, Lextenso éditions: 2011, s. 129.

¹⁷⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/38/ES, o právo občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států ze dne 29. 4. 2004.

¹⁷⁵ ŠÍŠKOVÁ, N. *Evropské právo – Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 38

¹⁷⁶ Tři státy, Velká Británie, Dánsko a Irsko toto nařízení nepřijaly, a tudíž jím tyto státy nejsou vázány a ani nepodléhají jeho aplikaci.

ale která se vrátila nebo pobývá v jiném členském státě, než jehož je státním občanem, a její rodinní příslušníci, kteří ji doprovázejí nebo následují. Což bylo upřesněno ESD v případě McCarthy¹⁷⁷ ze dne 5. května 2011. Paní McCarthy měla dvojí občanství anglické a irské, ale nikdy nepobývala jinde než ve Spojeném království. Provdala se za přistěhovalce ze třetího státu, a požadovala, aby její manžel mohl využít práva volného pobytu na základě směrnice 2004/38, tedy jako rodinný příslušník občana Unie. Evropský soudní dvůr nicméně stanovil, že směrnicí nelze aplikovat na občana Unie, který nikdy nepobýval mimo svůj domovský stát a nic na věci nemění ani to, že paní McCarthy má dvojí občanství.

K opačnému závěru došel ESD v případě Ruiz Zambrano.¹⁷⁸ V tomto případě dva kolumbijské občany, manželé Zambrano, se snažili docílit legálního pobytu v Belgii, kam uprchli před válkou v Kolumbii. Pan Zambrano se opětovně žádal o azyl a jeho manželka také požádala o status uprchlíka. Dočkali se jen zamítavého postupu, avšak nedošlo k rozhodnutí povinnosti navrácení do Kolumbie. Manželé tedy i nadále pobývali na území Belgie, kde se jim narodily dvě děti, které tak získaly státní občanství Belgie a zároveň také občanství Unie. K nabytí kolumbijského státního občanství nedošlo, jelikož kolumbijské právo stanovuje, že pokud se dítě narodilo mimo území Kolumbie, rodiče o kolumbijské státní občanství pro své dítě musí zažádat. Následně každému z manželů bylo vydáno potvrzení o přihlášení, které je opravňovalo k dočasnému pobytu na území Belgie. Manželé Zambrano stále nepolevovali ve svém snažení o legalizaci pobytu, ale nepřišlo žádné zlepšení. Navíc neměli pracovní povolení ani nárok na dávky sociální podpory. Obrátili se tedy na ESD, který posuzoval, jestli mají jako občany třetího státu, ale zároveň jako rodinní příslušníci občanů EU právo pobytu na území členského státu EU, které vyplývá z práva pobytu občana Unie. ESD stanovil, že děti pana a paní Zambrano jsou občany EU a díky tomu jsou oprávněny využívat svobod plynoucích ze Smluv a zhlédal rozpor čl 20 SDEU s belgickými předpisy, protože stanovují překážky plného využití unijních práv občanů. Takže ESD se tady odchýlil od podmínky existence přeshraničního prvku, aby občany mohli využívat práva, která vyplývají z čl. 20 SFEU.

Směrnice dále stanovuje ve svém čl. 2, kdo jsou pro tyto účely **rodinní příslušníci**. Jsou to manžel/ka, registrovaní partneři, pokud jim podle jejich domovského práva přísluší stejná práva jako manželům, descendentů v přímé linii mladší 21 let nebo finančně závislí

---

¹⁷⁷ Rozsudek ESD C-434/09 *McCarthy*.

¹⁷⁸ Rozsudek ESD C-34/09 *Ruiz Zambrano*

na rodičích a to včetně přímým descendentů manžela nebo partnera, finančně závislí ascendentni v přímé linii, včetně přímých ascendentů manžela či partnera. Toto právo nezanikne ani v případě zpretrhání takových vazeb.¹⁷⁹ Tedy případ, kdy by se rozvedli manželé, z nichž je jeden unijním občanem. Manžel cizinec tak neztrácí právo volného pohybu a pobytu, které požíval jako rodinný příslušník občana Unie.

Rodinní příslušníci jsou též rozšířeni o partnera, se kterým občan má trvalý vztah, který však musí být řádně doložen.

Svoboda pohybu se skládá ze dvou práv, práva opuštění území a práva vstupu. Ve čl. 4 je stanoveno, že každý občan Unie má právo opustit domovský členský stát a vstoupit do jiného členského státu na základě předložení průkazu totožnosti nebo cestovní pasu, které jsou platné. Domovský stát má povinnost takový dokument vydat, a je mu zakázáno stanovovat výjezdní víza nebo jiné výjezdímu vízu rovnocenné povinnosti. Toto právo výstupu se vztahuje i na rodinné příslušníky občana Unie, za předpokladu, že jsou držiteli platného cestovního pasu. Podle čl. 5 občan má právo vstoupit na území přijímajícího státu, stále po předložení průkazu totožnosti nebo cestovního pasu ale hlavně bez toho, aby tamější administrativa požadovala vízum vstupu. Ovšem po rodinných příslušnících, co nejsou občany Unie, může být vstupní vízum požadováno, a to v souladu s nařízením Rady 539/2001 ze dne 15. března 2001. Toto nařízení stanovuje seznam třetích zemí, jejichž občané podléhají vízové povinnosti. V případě, že má rodinný příslušník pobytovou kartu, osvobozuje ho to od povinnosti vstupní víza získat.

Svoboda pobytu je rozdělena na 3 možné druhy, na pobyt přechodný, dlouhodobý a trvalý. Přechodný pobyt, jak stanovuje čl. 6 je pobytem, který nepřesahuje dobu 3 měsíců. K využití práva na přechodný nejsou stanoveny žádné podmínky. Jediné, co osoba nesmí postrádat je platný cestovní doklad či průkaz totožnosti.

Pokud pobyt přesahuje dobu 3 měsíců, ale není delší 5 let, jedná se o pobyt dlouhodobý. S tím je však již spojena řada podmínek, které občan Unie musí splnit. Pro dlouhodobý pobyt je třeba být v hostitelském státě buď zaměstnancem nebo osobou samostatně výdělečně činnou.¹⁸⁰ V případě, že první podmínka není splněna, je třeba disponovat pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečnými finančními prostředky proto, aby nezatížili sociální systém hostitelského státu během jejich dlouhodobého pobytu a jsou

¹⁷⁹ ŠÍŠKOVÁ, N. *Evropské právo – Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 37.

¹⁸⁰ Stejně tak mohou využít tohoto práva i osoby, které jsou nedobrovolně nezaměstnaní.

v hostitelském státě účastníky zdravotního pojištění. Dalším případem u dlouhodobého pobytu je, kdy osoba státní příslušník domovského státu je zapsána v akreditovaném nebo státem financovaném zařízení státu hostitelského. Musí mít zdravotní pojištění stejně jako u přechozího případu. Navíc student musí garantovat prohlášením nebo jinak prokázat, že má dostatečné prostředky pro sebe a členy své rodiny. A v neposlední řadě právem dlouhodobého pobytu disponuje člen rodiny doprovázející nebo následující občana Unie, který sám smlouvá podmínky stanovené směrnicí. Kromě toho, může hostitelský členský stát požadovat po občanech Unie, aby se zaregistrovali u příslušných orgánů. Registrace může být vyžadována ve lhůtě, která nesmí být kratší než 3 měsíce od data příjezdu. Navíc rodinní příslušníci, kteří jsou občany třetího státu, musí do 3 měsíců od svého příjezdu podat žádost o vydání Pobytové karty rodinného příslušníka občana Unie. Tato karta je vydávána ve lhůtě šesti měsíců ode dne předložení platného cestovní pasu, dokumentu prokazující příbuzenský vztah nebo registrované partnerství, osvědčení o registraci, nebo neexistuje-li systém registrace, jakýkoliv jiný doklad o pobytu občana Unie, kterého doprovázejí nebo následují, v hostitelském členském státě.¹⁸¹ Ovšem osvědčení o registraci nemá za cíl umožňovat výkon práv vyplývajících z občanství EU, ale slouží k ověření či zjištění, že daný občan Unie takového práva využil.¹⁸²

Právo trvalého pobytu v hostitelském státě nabývá občan Unie v případě, že legálně pobýval na jeho území nepřetržitě po dobu 5 let. Stejně tak nabudou tohoto práva rodinní příslušníci občana, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, kteří legálně pobývají po nepřetržitou dobu 5 let s občanem Unie v hostitelském členském státě. Případ dočasné nepřítomnosti je umožněn, ale nesmí přesáhnout 6 měsíců. Toto nabyté právo, může být i ztraceno pouze, a to z důvodu nepřítomnosti v hostitelském členském státě po dobu delší než 2 po sobě jdoucích let.

Svoboda volného pohybu a pobytu na území Unie je neodmyslitelně spjata se zásadou nediskriminace. Na poli Unie je zakázána jakákoli diskriminace vyplývající ze státní příslušnosti.¹⁸³ Tedy každý občan Unie využívající svobody volného pohybu a pobytu a jejich rodinní příslušníci, kteří je doprovází či následují mají právo na území hostitelských států na rovné zacházení.¹⁸⁴ V EU je zakázána jakákoli forma diskriminace,

---

¹⁸¹ Podle čl. 9 směrnice 2004/38/ES.

¹⁸² ŠÍŠKOVÁ, N. *Evropské právo – Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 40.

¹⁸³ Podle čl. 18 SFEU.

¹⁸⁴ Podle čl. 24 směrnice 2004/38/ES.

nemusí jít výlučně o diskriminaci přímou. Členské státy jsou tedy povinny poskytovat občanům migrujících z jiných členských států stejné výhody, jako poskytují občanům vlastním.¹⁸⁵

Existují však limity vstupu a pobytu na území členského státu a jsou vykonávány s výhradou omezení, která jsou odůvodněna na základě ohrožení veřejného pořádku, veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti.¹⁸⁶ To, co je považováno za veřejný pořádek je na uvážení každého členského státu. Každý členský stát chrání to, co považuje mezi státními zájmy a zájmy obyvatel za zásadní. ESD restriktivně dohlíží a kontroluje podmínky, za kterých se členský stát rozhodne použít tuto výjimku. Dosah limitů nemůže být ponechán na uvážení států bez kontroly orgánů Unie. Opatření týkající se veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti musí být v souladu se zásadou přiměřenosti a musí být založena výlučně na osobním chování dotyčné osoby. To že byla osoba osouzena za trestný čin samo o sobě přijetí takových opatření neodůvodňuje. Nežádoucí chování dané osoby musí představovat skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti. V případě, že odůvodnění se neváže na konkrétní osobu je považováno za nepřijatelné.¹⁸⁷ V případě Orfanopoulos a Olivieri,¹⁸⁸ jak jména napovídají, šlo o občana Řecka a občana Itálie. Oba žili v Německu a oba byli pachateli mnoha trestných činů i ve spojitosti s drogami i bez ní.¹⁸⁹ Vnitrostátní právní předpis Německa určoval, že jedinci, kteří byli odsouzeni za trestné činy v souvislosti s omamnými a psychotropními látkami a v souvislosti s uložením trestu odnětím svobody ve vymezené výši jsou osoby nežádoucí a ohrožující veřejný pořádek. Toto však ESD považoval za nepřijatelné, jelikož se jednalo o ochranu veřejného pořádku v obecné míře. A tudíž tento právní předpis byl diskriminační a omezení nedůvodná.

Rovněž opatření, která mají za následek omezení svobody vstupu a pobytu, jsou odůvodněna, pokud je tímto důvodem ochrana veřejného zdraví. V předpisech Světové zdravotnické organizace jsou definovány nemoci, které mohou odůvodnit zákaz vstupu na území členského státu. Jsou to onemocnění s epidemickým potenciálem¹⁹⁰ a jiné

---

¹⁸⁵ S výhradou zvláštních ustanovení výslovně uvedených ve Smlouvě a v sekundárních právních předpisech.

¹⁸⁶ Podle čl. 27 směrnice 2008/38/ES.

¹⁸⁷ Podle čl. 27 směrnice 2004/38/ES.

¹⁸⁸ Rozsudek ESD 115/81 a 116/81.

¹⁸⁹ ŠÍŠKOVÁ, N. *Evropské právo – Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 42.

¹⁹⁰ Např.: neštovice, virus SARS apod.

infekční nemoci¹⁹¹ nebo nakažlivé parazitické nemoci, pokud jsou předmětem ustanovení o ochraně zdraví v hostitelském členském státě. Výskyt onemocnění později než 3 měsíce po příjezdu, nemůže odůvodnit vyhoštění z území hostitelského státu. Pokud existují vážné důvody, může členský stát si přistěhovalce podrobit bezplatnému lékařskému vyšetření, ale to jen do 3 měsíců od jejich příjezdu, která mají potvrdit, že netrpí uvedenými chorobami. Ovšem tato lékařská vyšetření nesmějí být systematická.¹⁹²

Občanství Unie bylo nezbytným doplněním občanství členských států, které šlo ruku v ruce s vytvořením a následným vývojem vnitřního trhu a se snahou o nadstátní evropskou integraci.

---

¹⁹¹ Např.: tuberkulóza, syfilis apod.

¹⁹² Podle čl. 29 a čl. 27 směrnice 2004/38/ES.

7 Závěr

Občanství je institut, který je součástí právního řádu každého moderního státu. Jeho pojetí podléhalo častým změnám, jak na poli mezinárodního práva, tak i ve vnitrostátních právních úpravách. Je to určující prvek, který vytváří velice těsný vztah mezi jedincem a státem. Z toho vztahu také typicky vyplývají určitá práva a povinnosti, kterými je nadán pouze občan. Občanství je tedy určitý statut, který občana odlišuje od jiných jedinců, kteří se na území daného státu pohybují.

Nabývání a pozbývání státního občanství je věcí vnitrostátních právních úprav, které ale musejí být v souladu s mezinárodním právem. V rámci státních úprav je vymezena řada způsobů, jak občanství získat i jak je pozbyt. Došlo k poodhalení, do jaké míry má vliv na držení občanství samotná vůle jedince.

Zásadním způsobem jak ve francouzské, tak i v české právní úpravě, jako v mnoha jiných, je způsob získání občanství narozením, při které dochází k aplikaci principu *ius soli* nebo *ius sanguinis*. Francouzská právní úprava nás navíc nechala nahlédnout do dvojité aplikace zásady *ius soli* v souvislosti s bývalými francouzskými koloniemi. Následuje uznání otcovství, které ve Francii není explicitně uváděno u způsobů nabytí státního občanství jako v ČR, ale má tytéž důsledky. Osvojení jako jeden ze způsobů nabytí státního občanství se v České republice objevil relativně nedávno, naproti tomu ve Francii není ničím novým. Code civil však rozlišuje účinky mezi tzv. jednoduchou a plnou adopcí. Získání státního občanství nalezením se váže na zjištění faktického původu dítěte, pokud taková skutečnost není zjizitelná, získává občanství státu, ať už bylo nalzeno ve Francii či v ČR. Získání občanství prohlášením je v daných zemích upraven nejodlišněji, jelikož se váže se zcela jinými situacemi. V České republice jde spíše o historické souvislosti, kdy je možné se stát např. znovu občanem ČR, pokud se dotyčný nestal po rozdělení České a Slovenské federativní republiky nenabyl občanství ani jedné z nově vzniklých republik, i když občanem federace byl. Ve Francii se k tomuto způsobu ubírají osoby, které jsou v manželském svazku s francouzským občanem. Nabytí státního občanství udělením je nejobsáhlejší kapitola textu. Celý proces i podmínky získání jak francouzského, tak českého občanství odkrývají spoustu stejných či minimálně podobných prvků, jako je například podmínka bezúhonnosti, avšak samozřejmě i zásadních rozdílů, jako je třeba francouzská podmínka dosažení zletilosti. V pozbývání občanství spatřuji nejzásadnější rozdíl v pozbytí občanství proti vůli francouzského občana

na základě nepoužívání nebo zbavení.

První stručný exkurz byl učiněn do problematiky dvojího občanství a bezdomovectví, kde jsem popsala, že do jisté míry jsou nežádoucí oba stavy. Ovšem co se týče bezdomovectví, mezinárodní právo vyzívá k takovým vnitrostátním úpravám, aby k jeho vzniku již nedocházelo.

V dalším exkurzu objasňuji režimy cizinců, jejichž používání je kombinováno a postavení uprchlíků a azylantů. Poskytnutí statutu uprchlíka je plněním mezinárodního závazku, kdežto poskytnutí azylu je výrazem státního uvážení.

Třetí a poslední exkurz se týká občanství EU, které doplňuje občanství jednotlivých členských států včetně občanů Francie a České republiky. Občan ČR a Francie je tak obohacen o celou řadu práv, která v rámci Unie může využívat, což z druhé strany přináší možné komplikace v hostitelských členských státech, a jak jsme viděli i na případu Micheletti či Zambrano, uplatnění základních svobod zaručených unijí může mít vliv na vnitrostátní právní úpravu dané problematiky v konkrétním státě.

Summary

The Thesis includes a comparison of the legal perception of the institution of citizenship in the French and Czech national legislation. The dissertation defines the differences between the concepts of citizenship and jurisdiction of the individual adjustments. It also deals with specific methods of acquisition and loss of citizenship in these countries and their different conditions and procedures. It also includes a brief excursions into related issues. The first one entry is the issue of homelessness, which as completely undesirable phenomenon, is the subject of efforts to minimize it and then removed. The subsequent dual citizenship which unleashes disputes between countries for example in the area of diplomatic protection. The second entry is putting into the issue of the status of foreigners, asylum seekers or refugees as people forming together with a citizens the state population but quite different from citizens. Finally, this work also deals with citizenship of the European Union. Citizens of the Czech Republic and France are also citizens of the Union and as such they are enriched by a range of rights which they can use within the Union which on the other hand brings a possible complication.

Seznam použité a citované literatury

Česká literatura

- EMMERT, F. *Česká republika a dvojí občanství*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011.
- FILIP, J. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*, 2. doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004.
- ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004.
- ČERNÝ, V., VALÁŠEK, M. *České státní občanství: ucelený výklad právních předpisů upravujících státní občanství České republiky v návaznosti na státní občanství ČSR, ČSSR A ČSFR*. Praha: Linde Praha a.s., 1996.
- ELIÁŠ, K. a kol., *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kuwer ČR, 2013.
- VALÁŠEK, M., KUČERA, V., *Státní občanství, Komentář*, Linde Praha, a.s., 2006.
- POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2006.
- ŠTURMA, P., HONUSKOVÁ, V. a kol. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2. doplněné vydání. Univerzita Karlova v Praze, 2012.
- POMAHAČ, R. *Evropské veřejné právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010.
- ŠÍŠKOVÁ, N. *Evropské právo – Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012.

Cizojazyčná literatura

- SALMON, J. *Dictionnaire de droit international public*. Bruxelles: Bruylant, 2001.
- HAJJAT, A. *Report of naturalisation procedure – France*. EUDO Citizenship Observatory. Florencie: Evropský univerzitní institut, únor 2013.
- MOLINIE, J., VALDEYRON, N., *Droit du marché intérieur européen*, LGDJ, Lextenso éditions: 2011.

Právní předpisy a judikatura

- Zákon č. 186/ 2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů.
- zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.
- Code civil (Občanský zákoník)
- Code de la nationalité française (Zákoník o francouzském občanství)
- Code de Service national (Zákoník o vojenské službě)
- Zákon č. 2011 – 672, o imigraci, integraci a státním občanství.
- Zákon č. 52 - 893, o právu azylu.
- Zákon č. 2003 – 1119, o kontrole přistěhovalců, pobytu cizinců ve Francii a občanství.
- Zákon č. 2006 – 64, o boji proti terorismu,
- Oběžník č. NORINTK 1207286C.
- Oběžník č. INTK 1300198C.
- Vyhláška č. 2012 - 126.

- Evropská úmluva o státním občanství.
- Haagská úmluva o jistých otázkách střetů zákonů o státním občanství.
- Úmluva o postavení osob bez státní příslušnosti.
- Úmluva o omezení případů bezdomovectví.
- Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství.
- Společný evropský referenční rámec pro jazyky.
- European Parliament Representation Act 2003.
- Směrnice č. 94/80/ES, o právu být volen a volit v obecních volbách.
- Nařízením č. 211/ 2011, o občanské iniciativě.
- Nařízení č. 1049/2001, o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu.
- Rozhodnutí Rady č. 95/553/ES, o ochraně občanů Evropské unie prostřednictvím diplomatických a konzulárních zastoupení.
- Návrh směrnice č. 2011/0432 (CNS), o konzulární ochraně občanů Unie v zahraničí.
- Nařízením č. 539/2001, o právu být volen a volit v obecních volbách.
- Nařízení č. 1612/ 68/EHS, o volném pohybu pracovníku uvnitř Společenství.
- Směrnice č. 68/360EHS, o odstranění omezení pohybu a pobytu pracovníků členských států a jejich rodinných příslušníků uvnitř Společenství.
- Směrnice č. 73/148/EHS, o odstranění omezení pohybu a pobytu státních příslušníků členských států uvnitř Společenství v oblasti usazování a pohybu služeb.
- Směrnice č. 2004/38/ES, o právo občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.
- Rozsudek ESLP č. 24833/94, Matthews v. United Kingdom of Great Britain.

- Rozhodnutí ESD č. C – 145/04 Kingdom of Spain. v. United Kingdom of Great Britain.
- Rozsudek ESD C-434/09 *McCarthy*.
- Rozsudek ESD C-34/09 *Ruiz Zambrano*.
- Rozsudek ESD 115/81 a 116/81 *Orfanopoulos a Olivieri*.
- Rozsudek MSD 06/04/1955 *Nottebohm, Lichtenstein vs. Guatemala*
- Rozhodnutí ESD C-135/08 *Janko Rottmann*.
- Rozhodnutí ESD C- 369/90 *Micheletti*.
- Nález Ústavního soudu České republiky ve věci návrhu na zrušení § 6, 11, § 12 odst. 3, § 18 odst. 1 písm. a), c) a § 18a písm. a), b) zákona České národní rady č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění zákona č. 272/1993 Sb.

Ostatní prameny

- KUBEČKOVÁ, M., *Občanství EU a vybrané aspekty jeho vlivu na ČR*, studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2010.
- KANDALEC, P., KRISTKOVÁ, A. *Popírání otcovství ex officio*. Státní zastupitelství. 2010.
- ŠIMÍČEK, V., MOLEK, P., Udělování státního občanství - na cestě od milosti státu k soudně přezkoumatelnému správnímu uvážení. *Právník*, Praha: Academia, 2005.
- KANDALEC, P. Osudy našich krajanek v Sýrii ve světle české úpravy státního občanství. In *Dny veřejného práva*. 1. vydání. Brno: Tribun EU s. r. o., 2007.
- http://www.gisti.org/IMG/pdf/decision_2012-02-21_nat.pdf
- <http://www.lettredelacitoyennete.org/nationalite64.htm>
- http://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=informace-o-zkousce-2&hl=cs_CZ
- <http://www.ciep.fr/tcf/tcf.php>
- http://avocats.fr/space/sanjay.navy/content/naturalisation-et-critere-de-l-insertion-professionnelle—la-circulaire-valls-du-16-octobre-2012_955E9A8F-6E99-4984-BF27-5FEBF227F42F

- <http://uniset.ca/naty/mpf5-pradelle.htm>
- <http://www.unhcr.fr/cgi-bin/tehis/vtx/home>.
- [http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Inforessources/Documentation/Pu
blications/Numeros-parus-en-2014/Les-etrangers-en-France-en-2010](http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Inforessources/Documentation/Pu
blications/Numeros-parus-en-2014/Les-etrangers-en-France-en-2010)
- [http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-
470144.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3De-2&hl=cs_CZ](http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-
470144.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3De-2&hl=cs_CZ)
- [http://www.ombudsman.europa.eu/cs/atyourservice/whocanhelpyou.faces#/
page/1](http://www.ombudsman.europa.eu/cs/atyourservice/whocanhelpyou.faces#/
page/1).
- [http://legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do;jsessionid=B0BCA298B7446
66A9BB1479FB0571616.tpdjo04v_1?cidTexte=JORFTEXT000028017840
&idArticle=JORFARTI000028017841&dateTexte=20131001&categorieLie
n=cid](http://legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do;jsessionid=B0BCA298B7446
66A9BB1479FB0571616.tpdjo04v_1?cidTexte=JORFTEXT000028017840
&idArticle=JORFARTI000028017841&dateTexte=20131001&categorieLie
n=cid).
- [https://www.euroskop.cz/664/sekce/komunikace-obcanu-s-urady-v-
evropske-unii/](https://www.euroskop.cz/664/sekce/komunikace-obcanu-s-urady-v-
evropske-unii/)
- [http://www.lemonde.fr/societe/article/2012/02/02/un-decret-durcit-les-
conditions-de-naturalisation_1637522_3224.html](http://www.lemonde.fr/societe/article/2012/02/02/un-decret-durcit-les-
conditions-de-naturalisation_1637522_3224.html)

Seznam zkratek

CC – Code civil

CIEP - Centre international d'études pédagogiques (Mezinárodní centrum pedagogických studií)

CNS – Procédure de consultation (Konzultační procedura)

ČR – Česká republika

ČSR - Československá republika

ČSFR - Česká a Slovenská Federativní Republika

ČSSR - Československá socialistická republika

DALF - Diplôme Approfondi de Langue Française (Diplom hlubších znalostí francouzského jazyka)

DELFI - Diplôme d'Etudes en Langue Française (Diplom ze studií z francouzského jazyka)

EPRA - European Parliament Representation Act 2003

ES - Evropské společenství

ESD – Evropský soudní dvůr

EU – Evropská unie

OSN – Organizace spojených národů

SEU – Smlouva o Evropské unii

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

SR – Slovenská republika

SRN - Spolková republika Německo

SSSR - Svaz sovětských socialistických republik

TCF – Test de connaissance du français (Test znalosti francouzského jazyka)

ÚS – Ústavní soud České republiky

ZSO – Zákon o státním občanství České republiky